

عاشق اکبر (پشتو)

عاشقِ اکبر (رضی اللہ تعالیٰ عنہ)

(دسیرتِ صدیق اکبر یو خوش رکونه)

پښتو ترجمه:
مجلس تراجم
(دعوتِ اسلامي)

شیخ طریقت، امیرِ اہلسنت، بانیِ دعوتِ اسلامي، حضرت علامہ مولانا ابو بلال

محمد الیاس عطار قادري رضوي

دامت برکاتہم العالیۃ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د کتاب د لوستلو دُعا

د ديني کتاب يا اسلامي سبق لوستلو نه مخکې دا لاندې دُعا لولئ

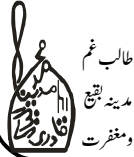
إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ څه چه لولئ هغه به مو ياد پاتې کيږي:

اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَأَنْشُرْ عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

ترجمه: اے الله عَزَّ وَجَلَّ په مونږه د علم او د حکمت دروازي برسيره [يعني بيرته] کړې

او په مونږه خپل رحمت رانازل کړې! اے عظمت او بزرگي والا!

(مستطرف ج 1 ص 40 دار الفكر بيروت)

(اول او آخر کښ يو يو ځل دُرود شريف اولولئ)

د رسالې نوم: عاشق اکبر

اول ځل: .....

تعداد: .....

ناشر: مکتبۃ المدینہ، عالمي مدني مرکز فيضانِ مدینہ، بابُ المدینہ کراچی.

مدني عرض: بل چا ته د دې رسالې د چاپ کولو اجازت نشته

کتاب اخستونکي توجه اوکړئ

که د کتاب په طباعت کښ څه ښکاره خامي وي يا پانږې کمې وي يا په
بائينډنگ کښ مخکښ وروسته لکيدلي وي نو مکتبۃ المدینة ته رجوع اوکړئ.

عاشقِ اکبر

د شیخ طریقت امیر اہلسنت، بانی دعوتِ اسلامی حضرت علامہ،
مولانا، ابو بلال محمد الیاس عطار قادری، رضوی دَامَتْ بَرَکَاتُہُمُ الْعَالِیَہ د
بیان دا رسالہ ”عاشق“ پہ اردو ژبہ کتب لیکي شوي ده.

مجلسِ تراجم (دعوتِ اسلامي) د دې رسالې په آسانه پښتو ژبه کتب د
وس مناسب د ترجمه کولو کوشش کړې دې. که چېرې په دې ترجمه کتب
څه غلطی یا کمې، زیاتې اومومې نو ستاسو په خدمت کتب عرض دې چه
مجلسِ تراجم ته خبر اوکړئ او د ثواب حقدار جوړ شئ.

پیشکش: مجلسِ تراجم دعوتِ اسلامي

برائے رابطہ:

عالمی مدنی مرکز فیضانِ مدینہ محلہ سوداگراں
پرانی سبزی منڈی، باب المدینہ کراچی، پاکستان

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 – Ext. 1262

Email: ✉ translation@dawateislami.net

فهرست

- 2.....عاشق اکبر.....
- 1.....عاشق اکبر.....
- 1.....دُرُود شریف فضیلت.....
- 2.....د ماشوم والي عجيبه چکايت.....
- 3.....د سیدنا صديق اکبر مختصر تعارف.....
- 5.....د ټولو نه مخکښ چا ايمان راوړو؟.....
- 6.....د ټولو نه افضل څوک دې؟.....
- 7.....نوزه به د الزام لگونکو سزا ورکووم.....
- 7.....کلام حسن.....
- 9.....مال او سر په آقائے دوجهان باندې قربان.....
- 10.....ستا په نوم هر څه قربان کړم.....
- 13.....د الله په لار کښي په مشکلاتو صبر.....
- 15.....ووه غلامان ئي په بيعه واخستل او آزاد ئي کړل.....
- 16.....زما درې څيزونه خوښ دي.....
- 16.....درې واړه خواهشات ئي پور شو.....
- 17.....کاش! چه په مونږ کښي هم جذبه پيدا شي.....
- 18.....د محبت تشې دعوي.....
- 19.....د يار غار مالي ايثار.....
- 20.....د صديق اکبر شان او قرآن.....
- 22.....د مينږ شريف د پورئ احترام.....
- 23.....د آقائے نامدار ﷺ يار.....
- 25.....مريد کامل.....
- 26.....صديق اکبر امامت او کړو.....
- 29.....د غار ثور مار.....
- 31.....الله زمونږ سره دې.....
- 34.....واه! جولاگيه ستا قسمت.....
- 35.....د غار هغه بل طرف ته سمندر ښکاره شو!

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : د چا په خوا کښ چې زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک اُو نه لوستو هغه جفا او کړه. (عَبْدُ الرَّزَّاق)

- 36..... په مُصیبت کښ د نبی ﷺ نه مدد غوښتل
- 36..... د صِدِّیق اکبر عجیبه ارمان
- 38..... په سَفَرِ آخرت کښ یو شان والې
- 41..... د صِدِّیق اکبر غَم مُصطَفٰی ﷺ
- 43..... کاش! مونږ ته غَم مُصطَفٰی رانسیب شي
- 43..... په خوب کښ دِیدارِ مُصطَفٰی ﷺ
- 44..... د وفات په ورځ کښ او په کفن کښ د یو شان والي شوق
- 45..... د صِدِّیق اکبر د وفات وجه غَم مُصطَفٰی وو
- 46..... مَرِیض مُصطَفٰی
- 47..... زړه مې شو قربان په دې دُنیا
- 48..... سَيِّدُنَا صِدِّیق اکبر ته زهر ورکړې شو
- 49..... هائے! ذلیلې دُنیا!
- 50..... یا رسولَ الله ﷺ! ابوبکر حاضر دې
- 51..... صِدِّیق اکبر د حَیَاتِ النَّبِی ﷺ قَائِلَه وو
- 52..... حیاتُ الانبیاء
- 53..... گستاخ رسول نه لرې اوسئ
- 54..... د صحابه د گستاخو نه لرې اوسئ
- 56..... د محشر په ورځ د مبارکو مزاراتو نه د راوتلو ښکلې منظر
- 57..... د الله په لار کښ د مُشکلاتو مقابله کوی
- 58..... د دُنیا په غم کښ نه په غَم مُصطَفٰی کښ ژاړئ
- 60..... دا څنگه عِشَق او څنگه مَحَبَّت دې؟
- 62..... تر قیامت به ”اُمَّتِي اُمَّتِي“ فرمائي
- 64..... د قیامت په ورځ د اُمّت د فِکَر انداز
- 66..... کاش چه! مونږه پاخه عاشقانِ رسول جوړ شو
- 67..... د صِدِّیق حَضْرَاتو په غټه گوته کښ ښه!
- 68..... صِدِّیق اکبر رَضِيَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ مَدَنِي آپريشن اوکړو
- 72..... د زُلْفو او د سر د وېښتو وغيره ۲۲ مَدَنِي گلونه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عاشقِ اکبر^۱

شیطان که هر خومره ناراستی درولی خو تاسو دا رساله پوره اولوئی
إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى ستاسو په زړه کښ به د صحابه ډیر محبت پیدا شي.

د دُرود شریف فضیلت

د مدینې د سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د بَرَکت نه ډک فرمان دې: د الله
تَبَارَکَ وَتَعَالٰی یوه فرېسته [یعني ملائکہ] ده چه د هغې [یو] وَرَر په مشرق
کښ دې او بل په مغرب کښ. چه کله څوک په ما باندې په محبت
سره دُرود وائي [نو] هغه فرېسته په اوبو کښ غوږه اووھي [او بیا]
خپلې وزرې اوڅنډي. الله تَعَالٰی د هغې د وَرَرو نه څڅیدو والا هر
هر څاڅي نه یوه یوه فرېسته پیدا کوي هغه فرېستې د قیامته پورې د
هغه دُرود وټیونکي د پاره استغفار کوي.

(الْقَوْلُ الْبَدِيع ص ۲۵۱، الکلام الاوضح فی تفسیر الم نشرح، ص ۲۴۲، ۲۴۳)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

^۱ دا بیان امیرِ اہلسنّت وَاٰمَتِ بَرَكَاتُہُمُ الْعَالِیَہ د تبلیغِ قرآن و سُنّت د عالمکبر غیر سیاسي تحریک دعوتِ
اسلامي په وړومي مَدَنِي مرکز جامع مسجد گلزار حبیب [(باب المدینہ) کراچی] کښ
کیدونکي د سُنّتو ډکه اجتماع کښ (اندازاً په ۳، رمضان المبارک سن ۱۴۱۰ھ/29.03.90)
فرمائیلې وو، د ترمیم او اضافې سره لیکلې حاضر دې. مجلس مکتبۃ النبیینہ

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کوم کس چه په ما درود پاک لوستل هیر کرل هغه د جَنَّت لاره هیږه کړه. (کَلْبَرَانِي)

د ماشوم والي عجيبه حكايت

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ چاپ شوي د ۵۶۱ صفحو كتاب ”ملفوظاتِ اعلیٰ حضرت (۴ حصّې)“ صفحه ۶۰ نه ۶۱ كښ دي: صَدِيقِ اكْبَر (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) كله هُم بُت ته سَجده نه ده كړې. هغوئِي (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) د يو خو كالو وو چه پلار بُت خانې ته بوتلو او ورته ئې اووئيل چه: دا دي ستا اوچت اوچت خُدايان دوئِي ته سَجده او كړه. چه كله هغوئِي (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) د بُت مخې ته تشریف یوړو نو اوئې فرمائيل: ”زه اوگې يم ما ته طعام راكړه، زه بر بند يم ما ته جامې راكړه، زه د په كانږي اولم كه ته خُدا ئې نو ځان بچ كړه.“ هغه بُت څه جواب وركولې شو؟ هغوئِي (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) هغه يو كانږي اووښتو، چه څنگه اولگيدو نو د قُوَّت خُداداد زور ئې برداشت نه كړې شو او راپريوتو. پلار ئې چه دا حالت اوليدو نو غُصّه ورغله او په مخ مبارك ئې يوه خپيره وركړه او د هغه ځا ئ نه ئې د هغوئِي (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) د مور خوا ته راوستلو او ټوله واقعه ئې ورته بيان كړه. مور ئې اووئيل: دا په خپل حال پرېږده ځكه چه كله دا پيدا شو نو يو غيبي آواز راغلې وو چه يَا اَمَّةَ اللّٰهِ عَلَى السَّحْقِ اَبْشَرِي بِالْوَلَدِ الْعَتِيقِ اِسْمُهُ فِي السَّبَاءِ الصِّدِّيقُ الْبَحْدِي صَاحِبٌ وَ رَفِيقٌ [يعني] اے د الله (عَزَّوَجَلَّ) رښتينې بندي! تا ته زيرې دې چه دا ماشوم عتيق دې، په آسمانونو كښ د ده نوم صَدِيق دې، د محمد (صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم) ملگري او رفيق دې.

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښې چه زما ذکر اوشو او هغه په ما درود پاک او نه لوستو تحقیق هغه بدبخته شو. (ابن سنی)

دا روایت صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ پخپله د حُضُورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په مجلس کښې بیان کړو. چه کله ئې دا بیان کړو نو جبریل امین (عَلِیْہِ السَّلَام) د [نبی اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم] په دربار کښې حاضر شو او عرض ئې اوکړو: **”اَنْتَ عَتِیقٌ مِّنَ النَّارِ“** ابوبکر رښتیا اووئیل او هغه صِدِّیق دې.

دا حدیث امام احمد قسطلانی (رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) د صحیح بخاری په شرح کښې ذکر کړې دې. (ارشاد الساری شرح صحیح بخاری ج ۸، ص ۳۷۰، ملفوظاتِ اعلیٰ حضرت ص ۶۱، ۶۰ بِتَضَرُّف)

د سیدنا صِدِّیقِ اکبر مُختَصَر تَعَارُف

د خلیفه اَوَّل، امیر المؤمنین حضرت سیدنا صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نوم عبداللہ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ کښت ابوبکر دې او صِدِّیق او عتیق د هغوئ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ القاب [یعني لقبونه] دي: **سُبْحَنَ اللہ!** د صِدِّیق معنی ده: ”ډیر زیات رښتیا وئیلو والا“. هغوئ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ته د جاهلیت په زمانه کښې دا لقب ورکړې شوې وو ځکه چه همیشه به ئې رښتیا وئیل او د عتیق معنی ده: ”آزاد“. سرکارِ عالی وقار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هغوئ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ته دا زیرې اوروئې وو او ورته ئې فرمائیلي وو: **”اَنْتَ عَتِیقٌ مِّنَ النَّارِ** یعني ته د دوزخ د اور نه آزاد ئې.“ ځکه د هغوئ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دا لقب شو. (تاریخ الخلفاء ص ۲۹) هغوئ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ فُریشي دې او په وومه

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چہ پہ ما باندې لس خله سحر او لس خله مانہام دُرود پاک اولوستل د قیامت پہ ورځ به هغه ته زما شفاعت نصیب کیري. (مَجْمَعُ الرِّوَايَدِ)

پیرئ کښ ئې شجره نَسَب د رَسُولُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د خانداني شجرې سره یو ځای کیري. سیدنا ابوبکر صدیق رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د عامُ الْفیل^۱ نه تقریباً دوه نیم کاله پس په مگه مکرّمه کښ پیدا شو. امیرُ الْمُؤْمِنین حضرت سیدنا صدیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ هغه صحابي دې چا چہ د ټولو نه مخکښ د تاجدار رسالت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د رسالت تصدیق کړې وو. هغوئې رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دومره جامعُ الْکَمالات او مَجْمَعُ الْفَضَائِل دې [یعني دومره کمالات او فضائل لري] چہ د انبیاء کرام عَلَیْہِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام نه پس په تیرو شوو او راروانو ټولو انسانانو کښ افضل او اعلی دې. په آزادو سړو کښ ئې د ټولو نه مخکښ اسلام قبول کړو او په ټولو جهادونو کښ د مجاهدانه کارنامو سره شریک شو او د صلح او جنگونو په ټولو فیصلو کښ د اللہ جَلَّ جَلَالہ د محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم وزیر او مُشیر پاتې شوې دې او د ژوند په هره موقع ئې د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د ملګرتیا، جان نثاری [یعني د ځان قربانولو] او وفاداری حق ادا کړې دې. دوه کاله او ووه میاشتې ئې د خلافت په مَسْنَد [یعني عهده] باندې تیرې کړې او [د خلافت په دوران کښ] په ۲۲ جُمادى الْاُخرى سن ۱۳هـ کښ وفات شو. امیرُ الْمُؤْمِنین حضرت سیدنا عُمَر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ئې د جنازې د

^۱ یعنی په کوم کال چہ بدبخته ابرهه بادشاه د هتيانو د لښکر سره په خانه کعبه باندې حمله کړي وه. د دې واقعي د تفصيل د پاره د مکتبۃ المدینة چاپ کړې کتاب ”عجائب القرآن مع غرائب القرآن“ اولولئ.

فرمانِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښ چہ زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک اُو نه لوستو هغه جفا او کره. (عَبْدُ الرَّزَّاق)

نمانځه جَمعه ورکړه او روضه مبارکه کښ د حُضورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په څنګ مبارک کښ خڅ کړې شو.

(الا کمال فی اسماء الرجال ص ۳۸۷، تاریخ الخلفاء ص ۲۷، ۲۲ باب المدينه کراچی)

د ټولو نه مخکښ چا ایمان راوړو؟

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مکتبۀ المَدینَہ چاپ شوي د ۹۲ صفحو کتاب ”سَوَاحِجِ کربلا“ صفحه ۳۷ کښ دي: اگرچه د صحابۀ کِرامو او تابعینو وغیره ډیرو ډلو په دې خبره ډیره ټینګتیا کړې ده چه ”صِدِّیقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ“ د ټولو نه وړومبې مومین دې. خو بعضو حَضَرَاتو دا هُم فرمائيږي دي چه د ټولو نه وړومبې مومین ”حضرتِ علي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ“ دې. بعضو دا وئيلي دي چه ”حضرتِ خَدِیجہ رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا“ د ټولو نه مخکښ د ایمان راوړلو شَرَف حاصِل کړې وو. په دې اقوالو کښ حضرت سَيِّدُنَا اِمَام اعظم اَبُو حَنِيفه رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ داسې مُوَافَقَت [يعني برابري] راوستې دې چه په سړو کښ د ټولو نه مخکښ حضرت ابوبکر صِدِّیق رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ایمان راوړو او په ښځو کښ د ټولو نه مخکښ حضرت سَيِّدَتُنَا خَدِیجہ رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا [ایمان راوړو] او په کم عمره کسانو [يعني ماشومانو] کښ حضرت علي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ [د ټولو نه مخکښ ایمان راوړو] (تاریخ الخلفاء لِلسُّیُوطي ص ۲۶)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : د چا په خوا کښ چه زما ذکر اوشو او هغه په ما درود پاک او نه لوستو هغه په خلقو کښ ډیر زیات شوم دي. (التَّوْبَةُ وَالْغَيْبُ)

د ټولو نه افضل څوک دي؟

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مکتبۃُ الْمَدِیْنَةِ چاپ شوي د ۹۲ صفحو کتاب ”سوانح کربلا“ صفحه ۳۸ نه ۳۹ کښ دي: د اهلِ سُنَّت په دې اجماع ده چه د انبياء عَلَیْہِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام نه پس په ټول عالم کښ افضل [يعني بهتر] حضرت ابوبکر صَدِیق رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دي، د هغوئي نه پس حضرت عُمَر، د هغوئي نه پس حضرت عثمان، د هغوئي نه پس حضرت علي، د هغوئي نه پس عَشْرَةُ مُبَشَّرَةٍ، د هغوئي نه پس باقي اهلِ بدر، د هغوئي نه پس باقي اهلِ اُحُد، د هغوئي نه پس باقي اهلِ بَيْعَتِ رِضْوَان، بيا ټول صحابه. دا اجماع ابو منصور بغدادي (رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) نقل کړي ده. ابنِ عَساکِر (رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) د حضرت ابنِ عُمَر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا نه روایت کوي، فرمائي چه مونږ به ابوبکر و عُمَر و عثمان و علي ته فضيلت ورکولو په داسې حال کښ چه سرورِ عالم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په مونږه کښ تشریف فرما دي. (ابنِ عَساکِر ج. ۳، ص. ۳۴۶) امام أحمد (رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) وغيره د حضرت علي مُرْتَضٰی رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نه روایت کړې دي چه هغوئي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمائي دي چه په دې اُمّت کښ د نبي عَلَیْہِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام نه پس د ټولو نه بهتر ابوبکر و عُمَر دي. (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا) (أَيْضاً ص. ۳۵۱) ذَہبي (رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) وئييلي دي چه دا د حضرت علي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نه په تواتر سره منقول دي.

(تَارِیْخُ الْخُلَفَاءِ لِلْسُّیُوطِي ص. ۳۴)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چہ پہ ما دِ جُمعی پہ ورخ درود شریف لوی زہ بہ د قیامت پہ ورخ د ہغہ شفاعت کووم. (کنزُ الخُتال)

نوزہ بہ د الزام لگوونکو سزا ورکووم

ابنِ عساکر (رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ) د عبد الرحمن بن ابی لیلیٰ (رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ) نہ روایت کوی چہ حضرت علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمائیے دی: خوک چہ ما تہ د حضرت ابوبکر و عمر نہ افضل اووائی نوزہ بہ ہغہ تہ د مُفتری (یعنی الزام لگوونکی تہ ورکولو والا) سزا ورکووم۔

(تاریخ دمشق لابن عساکر ج ۳۰ ص ۳۸۳ دار الفکر بیروت)

کلامِ حَسَن

برادرِ اعلیٰ حضرت، اُستادِ زَمَن، حضرت مولانا حسن رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ پہ خپلہ مجموعہٴ کلام ”ذوقِ نعت“ کتب د اَفْضَلُ البَشَرِ بَعْدَ الْأَنْبِیَاء، حضرت سیدنا ابو بکر صدیق بن ابو قحافہ رضی اللہ تعالیٰ عنہما پہ شان کتب داسی لیکي:

بیاں ہو کس زباں سے مرتبہ صدیق اکبر کا
یا الہی! رحم فرما! خادمِ صدیق اکبر ہوں
رُسل اور انبیاء کے بعد جو افضل ہو عالم سے
گدا صدیق اکبر کا، خدا سے فضل پاتا ہے
ضعیف میں یہ قوت ہے ضعیفوں کو قوی کر دیں
ہوئے فاروق و عثمان و علی جب داخل بیعت
مقامِ خوابِ راحت چین سے آرام کرنے کو
علی ہیں اُس کے دشمن اور وہ دشمن علی کا ہے
ہے یار غارِ محبوبِ خدا صدیق اکبر کا
تری رحمت کے صدقے واسطہ صدیق اکبر کا
یہ عالم میں ہے کس کا مرتبہ، صدیق اکبر کا
خدا کے فضل سے ہوں میں گدا صدیق اکبر کا
سہارا لیں ضعیف و اُتویا صدیق اکبر کا
بنا فخر سلاسلِ سلیمہ صدیق اکبر کا
بنا پہلوئے محبوبِ خدا صدیق اکبر کا
جو دشمن عقل کا دشمن ہوا صدیق اکبر کا

لٹایا راہِ حق میں گھر کئی بار اِس محبت سے
کہ لٹ لٹ کر حسن گھربن گیا صدیق اکبر کا

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ: چا چه په کتاب کښ په ما باندې درود پاک اولیکلو ترڅو پورې چه زما نوم په هغې کښ وي فرښتې به د هغه دپاره بخښنه غواړي. (طبراني)

څوک شي بيانولې مرتبه د ابوبکر
يار غار دې محبوبِ خدا د ابوبکر
الهي رحم اوکړې! يمه خادم د ابوبکر
په خاطر ستاد رحمت په واسطه د ابوبکر
پس د رسل و انبياء نه چه افضل دې
په عالم کښ دا ده مرتبه د ابوبکر
غلام صديق اکبر مومي فضل د الله
زه يم غلام بفضلِ خدا د ابوبکر
په ضعيفي کښ دا قوت چه ضعيفان ئې کړل قوي
واخلي اسره د هر قوي و ضعفاء د ابوبکر
چه ئې داخل شو په بيعت کښ فاروق، عثمان و علي
په سلسلو کښ شوه اوچته سلسله د ابوبکر
حائي د راحت د خوب، د سکون اود دمي
جوړ شو په څنگ کښ د رسول خدا د ابوبکر
علي دې د هغوئي دښمن او هغوئي دښمن دي د علي
کوم سر خوړلي چه دي اعدا د ابوبکر
د حق په لار کښ ئې قربان کړو کور په دې محبت
په وړانديو وړانديو جوړ شو کور اعلى د ابوبکر

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې درود شریف لولے اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ تاسو رحمت را لیري. (ابن عدي)

مال او سر پہ آقائے دوجہان باندې قربان

د حضرت سیدنا ابو ہریرہ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نہ روایت دے چہ مَکِّي مَدَنِي سُلطان صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمائی: ”مَا نَفَعَنِي مَالٌ قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ“ یعنی ما تہ کلہ کوم یو مال ھغہ فائدہ نہ دہ را کړي کومہ چہ د ابوبکر مال را کړي دہ۔“ د بارگاہِ نُبوَّت نہ ئي چہ دا زیرې واوریدو نو حضرت سیدنا ابوبکر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ پہ ژړا شو او عرض ئي اوکړو: یا رَسُوْلَ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم! زما او زما د مال مالِک خو ھم تاسو صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ئي. (سُنَنِ ابْنِ مَاجَہ ج ۱، ص ۷۲، حدیث ۹۴ دار المعرفۃ بیروت)

وہی آنکھ اُن کا جو منہ تکی، وہی لب کہ محو ہوں نعت کے

وہی سر جو اُن کے لئے جھکے، وہی دل جو اُن پر نثار ہے

(حدائقِ بخشش شریف)

سترگي ھغہ دي چہ ھغوئي تہ گوري، شونډې ھغہ دي چہ نغونہ وائي

سر دې ھغہ چہ کړي تعظيم د ھغوئي، زړہ دې ھغہ چہ شي قربان پہ ھغوئي

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! د دې روایت نہ معلومہ شوہ چہ د حضرت سیدنا صِدِّیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ مبارکہ عقیدہ ھم دا وہ چہ مونږہ د اللہ تَعَالٰی د محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم غلامان یو او د غلام د ټول مال و اسباب مالِک د ھغہ آقا [یعني مالِک] وي، مونږ غلامان خپل خہ خیز لرو؟

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندی د درود شریف کثرت کوئی بیشکہ دا ستاسو د پارہ پاکی ده. (اَبُو یَعْلٰی)

کیا پیش کریں جاناں کیا چیز ہماری ہے
یہ دل بھی تمہارا ہے یہ جاں بھی تمہاری ہے

مونہ خہ لرو جانانہ، مونہ بہ خہ درکرو جانانہ
دا زہ موہم ستا دی، دا سر موہم ستا دی

ستا پہ نوم ہر خہ قربان کرم

د اسلام پہ شروع شروع کنیں بہ چہ خوک مسلمان شو نو چہ
خومرہ بہ کیدی شو ہغہ بہ خپل اسلام پت ساتلو خکہ چہ د
حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د طرفہ ہُم دا حُکم وو، د پارہ د دی
چہ د کافرو د طرفہ خہ تکلیف او نُقصان ور او نہ رسی۔ چہ کلہ د
مسلمانانو سپرو شمیر ۳۸ شو نو حضرت سیدنا صدیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ
د رَسُولِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم پہ دربار کنیں عرض اوکرو چہ: یا رَسُوْلَ
اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم! اوس د اسلام د بنکارہ تبلیغ کولو اجازت
راکړئ۔ د دواړو جہانو سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اول خو انکار اوکرو
خو بیا ئی د هغوئی رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ پہ زاری کولو اجازت ورکړو۔ چنانچہ
تول مسلمانان ئی ځان سرہ کړل او مسجد الحرام شریف ته ئی تشریف
یوړو او خطیبِ اوّل حضرت سیدنا صدیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ خطبہ
شروع کړه، د خطبې د شروع کیدو سرہ سم کفارو او مشرکینو د
خلورو وارو طرفو نه په مسلمانانو حملہ اوکړه۔ په مگہ مگرمہ کنیں

فَرَمَانِ مُصْطَفَى صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : چاچہ پہ ما باندې لس خله دُرود پاک اولوستل الله عَزَّوَجَلَّ به په هغه سل رحمتونه نازل کړي. (کَلْبَرَانِي)

د هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ عَظَمَتْ او شرافت منلې شوې وو، د دې باوجود په هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ هُم گُفَارو بد کړدارو دومره خُوني گُزارونه اوکړل چه مخ مبارک ئې په وینو سُوړ شو تر دې چه هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ بیهوشه شو. چه کله د هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د قَبِيلې والا خبر شو نو هغوئې راغلل او دوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ ئې د هغه خائ نه اوچت کړو او یوړلو. د خلقو دا گُمان وو چه حضرت سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ به ژوندې پاتې نه شي. ماښام چه کله هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ ته لږ آرام راغې او په هوش کښ راغلو نو د ټولو نه مخکښ ئې په ژبه دا الفاظ جاري شو: د الله جَلَّ جَلَالُہٗ د محبوب صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خه حال دې؟ نو خلقو په دې خبره ډیر پیغور ورکړو چه د هغوئې د ملگرتیا په وجه خو په تا دا مصیبت راغلې دې او ته بیا هم د هغوئې نوم اخلې.

د هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ مور صاحبې اُمُّ الْخَیْرِ ورله طعام راوړو خو د هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ په خله هُم د ایوه خبره وه چه د رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خه حال دې؟ مور صاحبې ئې اووئیل چه نه یم خبره نو هغوئې رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ اوفرمائیل چه: د [حضرت عُمَرُ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د خور] اُمِّ جَمیل رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ نه ټپوس اوکړه نو مور صاحبه ئې د خپل ځیگر د ټکړې په دې مظلومانه او د بیتابۍ په حالت کښ کړي درخواست پوره کولو د پاره د حضرت سَيِّدُنَا اُمِّ جَمیل رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ کره لاره او د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د حال ټپوس ئې ترې اوکړو. هغې هُم د

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د جمعې په شپه او د جمعې په ورځ په ما باندې د دُرود کثرت کوي،
خوک چه داسې کوي د قیامت په ورځ به زه د هغه شفاعت کوونکې او گواه جوړېږم. (شُعَبُ الْاِيْمَان)

ناسازه حالاتو په وجه د هغه وخته پورې خپل اسلام پټ ساتلې وو
او ولې چه اُمُّ الْخَيْر د هغه وخته پورې اسلام نه وو قبول کړې ځکه
هغه [يعني اُمِّ جَحِيل رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا] ځان په ناغَرَضو کښ و اچولو او ورته
ئې اووئيل چه ما ته څه معلومه ده چه مُحَمَّد (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم) خوک
دې او ابوبکر (رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) خوک دې خو ستا د ځوئ د حالت نه
چه خبره شوم نو ډیره خفه شوم، که ستاسو اجازت وي چه زه ستاسو
سره لاړه شم او د هغوئې رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ حالت اووینم. اُمُّ الْخَيْر هغه رَضِيَ
اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا خپل کور ته راوستله. هغې رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا چه د حضرت سَيِّدُنَا
صِدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ حالت اوليدلو نو زړه ئې ټينگ نه کړې شو
او په ژړا شوه. حضرت سَيِّدُنَا صِدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ترې تپوس اوکړو
چه زما د آقا خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خبر را کړئ. حضرت سَيِّدُنَا
اُمِّ جَحِيل رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا د هغوئې د مور صاحبې طرف ته اشاره اوکړه
چه دوئې ته تَوَجُّه اوکړئ. هغوئې رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ورته او فرمائيل چه د
دې نه مه یريرئ، نو بيا هغې رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا عرض اوکړو چه نيې
رَحْمَت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د اللہ تعالیٰ په فضل و کرم صحيح سلامت او
په خير دې او په دارِ اَرْقَم يعني د حضرت سَيِّدُنَا اَرْقَم رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په
کور کښ تشریف فرما دې. هغوئې رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ او فرمائيل: قَسَم په
خُدائے! چه زه به د هغې پورې هيڅ هم نه خورم او نه څښم، تر څو
چه د تاجدار رسالت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ديدار اونکړم. چنانچه د

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چه په ما باندې یو ځل دُرود اولوي اللہ عَزَّوَجَلَّ د هغه د پاره یو قیراط اجر لیکي او قیراط د اُحد د غر همره دې. (عبدالوَرَّاق)

هغوئي رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ مور صاحبې هغوئي رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د شپې په آخرئ حصّه کښ د ځان سره بوتلو او د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په خدمت کښ په دارِ اَرْقَم کښ حاضر شو عاشقِ اکبر حضرت سَيِّدُنَا صَدِّیقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم نه غیږه چاپیره کړه او په ژړا شو، خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او هلته موجود مسلمانان هُم په ژړا شو ځکه چه د سَيِّدُنَا صَدِّیقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ حالت ته چا کتلې نه شو. بیا هغوئي رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ته عرض اوکړو چه: دا زما مور صاحبه ده، تاسو صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د دې د پاره د هدايت دُعا اوکړئ او دې ته د اسلام دعوت ورکړئ. خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هغې ته د اسلام دعوت ورکړو، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هغه په هُم هغه ساعت مسلمان شو. (البدایة والنهاية ج ۲ ص ۳۶۹، ۳۷۰ دار الفکر بیروت)

جے مل گیا غمِ مصطفیٰ اُسے زندگی کا مزہ ملا
کبھی سیلِ اشک رواں ہوا، کبھی "آہ" دل میں دہل رہی
(وسائلِ بخشش)

چا چه او منودو غمِ مُصطفیٰ، هغه او منوده د ژوند مزه
کله اوشکې ئې روانې وي، کله پاتې ئې وي غم په زړه
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

د اللہ په لار کښ په مُشکلاتو صبر

خوږو خوږو اسلامي ورونرو! د دین اسلام د خوړولو د پاره څومره تکلیفونه ا و مصیبتونه برداشت کړې شوي دي، د اسلام عظیمو

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کله چه تاسو په رسولانو دُرُود لولئ نو په ما باندې ئې هم لولئ، بيشکه زه د ټولو جهانونو د رب رسول یم. (جَمْعُ الْجَوَامِيعِ)

مُبَلِّغينو خپل ځان، مال او دولت هر څه د الله تَعَالٰی په لار کښې قربان کړل! نن هُم که مونږه د مَدَنِي قافِلې د سفر په دوران کښې، د اِنْفِرادي کوشش په کولو کښې، د سُنَّتو په زده کولو او ښودلو کښې يا په سُنَّتو باندې د عمل کولو په دوران کښې د مُشکلاتو سره مخامخ شو نو مونږ ته د عاشقِ اکبر سَيِّدنا صِدِّيقِ اکبر رَحْمَتِ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ په حالاتو او واقعاتو يادولو خپل زړه ته تسلي ورکول پکار دي او مَدَنِي کار نور هُم تيزول پکار دي او په ځان کښې د دين د پاره د خپل ځان، مال او دولت قربانولو جذبه پيدا کول پکار دي څنگه چه عاشقِ اکبر رَحْمَتِ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ د آخري ساه پورې په اخلاص او استقامت د دين اسلام خدمت کړې وو، د الله تَعَالٰی په لار کښې ئې خپل سر قربانولو ته پيش کړې وو خو په حوصله او استقامت کښې ئې د دَرې هُمړه فرق هم نه وو راغلې، د دين اسلام قبلولو په وجه چه کومو صحابه کرامو عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان د مظلومانو په شان ژوند تيرولو د هغوي د پاره صِدِّيقِ اکبر رَحْمَتِ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ د رحمت او مهرباني خزاني پرانستې او د الله تَبَارَكَ وَتَعَالٰی د اوچتې بارگاه نه ورته د صاحبِ تقوى لقب ورکړې شو او د الله تَعَالٰی د دين په خدمت او د مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په محبَّت کښې د مال قربانولو په وجه خوږ مَدَنِي آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هم د هغوي رَحْمَتِ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ستاينه او صِفَت بيان کړې دي.

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې پہ دُرود لوستو خپل مجلسونه ښکلي کړئ ځکه چه ستاسو دُرود لوستل به د قیامت په ورځ ستاسو د پاره نورو وي. (فَرَدَوْسُ الْاَخْبَارِ)

ووه غلامان ئې په بیعه واخستل او آزاد ئې کړل

”فتاویٰ رَضَوِیَّه“ جلد ۲۸ صفحه ۵۰۹ کښ دي: امیرُ الْمُؤْمِنین حضرت سیدنا ابوبکر صَدِیق رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ۷ (غلامان په بیعه واخستل او هغوئې) آزاد کړل، په هغه ټولو غلامانو به د الله تَعَالٰی په لار کښ ظلمونه کیدل او د هُم دې صَدِیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په حق کښ دا آیت نازل شو:

[مفهوم] تَرْجَمَهُ کَذَّالْجَمَان: او ډیر به د هغې (یعني

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى

دوزخ) نه لرې ساتلې شي د ټولو نه غټ پرهیزگار.

په صفحه ۵۱۲ کښ د إمام فخرُ الدِّین رازي رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ په حواله لیکلي شوي دي: زمونږ د سنیانو د مُفسِّرینو په دې اِجماع ده چه د ”اتقی“ نه مُراد (سیدنا) ابوبکر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دې. (فتاویٰ رَضَوِیَّه)

قَهْرِ پَاکِ خِلَافَتِ کَ رُکنِ رَکِیں شَاهِ قَوْسِینِ کَ نَائِبِ اَوَّلِیں

یَارِ غَارِ شَمَشَاهِ دُنْیَا وِ دِیں اَصْدَقُ الصَّادِقِیْنَ سَیِّدُ الْمُتَّقِیں

چشم و گوشِ وَزَارَتِ پَه لاکھوں سلام

د شعر تَرْجَمَہ: د اسلام د ټولو نه غټ خلیفه، د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په وړومبي نائِب، د آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په یارِ غار د ټولو نه غټ صادق او د صادقانو په سردار او د وزارت په غټ اهل [صَدِیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ] باندې بیشمیره سلامونه.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: دُجُعی پہ شپہ او دُجُعی پہ ورخ پہ ما باندې پہ کثرت سره درود لولئ ځکه چه ستاسو درود ما ته وړاندې کولې کيږي. (طبرانی)

زما درې خیزونه خوښ دي

حضرت سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمائي: زما درې خیزونه خوښ دي اَلنَّظْرُ اِلَيْكَ وَ اِنْفَاقُ مَالِي عَلَيْكَ وَ الْجُلُوسُ بَيْنَ يَدَيْكَ يعنې (۱) د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د مخ مبارک دیدار کول (۲) په حُضُور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم باندې خپل مال خرچه کول او (۳) د حُضُورِ پاك صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په دربار کښ حاضر اوسیدل. (تفسر روح البیان ج ۶ ص ۲۶۴)

مرے تو آپ ہی سب کچھ ہیں رحمتِ عالم
میں جی رہا ہوں زمانے میں آپ ہی کے لئے
تمہاری یاد کو کیسے نہ زندگی سمجھوں
یہی تو ایک سہارا ہے زندگی کے لئے

زما خو هر څه هر څه ته ئي رحمتِ عالم
زه خو ژوندي يم په دُنيا کښ هم دا ستا دپاره
ستا ياد به څنگه نه گنرم خپل ژوندون
هم دا يوه مې آسره ده د بقا د پاره

درې واړه خواهشات ئي پور شو

اللہ تَبَارَكَ وَ تَعَالٰی د خپل خوږ محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د حُبَّت په خاطر د صِدِّیقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دا درې واړه خواهشات پوره کړل ﴿۱﴾ هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ته په سفر او حَضَر دواړو کښ د خوږ حبيب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سره رفاقت [يعنې يو ځای اوسیدل] نصیب شو، تر دې چه د غارِ ثور په تنهائي کښ د هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نه سوا بل څوک د دیدار سعادت حاصلولو والا نه وو ﴿۲﴾ هم دغسې د مالي قربانۍ

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : د ہغہ کس پوزہ د پہ خاورو خرہ شي چہ د چا پہ محکبں زما ذکر اوشي او ہغہ پہ ما درود پاک او نہ لولي. (ترومیزی)

سعادت خو دومرہ زیات ورنصیب شو چہ خپل ټول مال او اسباب ئي د دواړو جهانو د سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم پہ قدمونو قربان کړو او ﴿۳﴾ پہ مزارِ مبارک کنبں ئي ھم د ہمیشہ رفاقت او نزدیکت نصیب شو.

محمد ہے متاعِ عالمِ ایجاد سے پیارا

پدر مادر سے مال و جان سے اولاد سے پیارا

مُحَمَّد دِي د کُل جہان و ایجاد نہ خوب

د مور و پلار، مال و خان او اولاد نہ خوب

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

کاش! چہ پہ مونږ کنبں ھم جذبہ پیدا شي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! د عاشقِ اکبر رَضِی اللہ تَعَالٰی عَنْہُ د عِشَق و محَبَّت نہ ډک واقعات زمونږ د پاره د لارې رنږا ده. د عِشَق پہ لار کنبں عاشق د خپل ذات ھډو پروا نہ کوي بلکه د هغہ د زړہ خواھش ھم دا وي چہ د محبوب د رضا حاصلولو د پاره خپل ھر څیز قربان کړي. کاش! چہ پہ مونږ کنبں ھم داسې رښتینې جذبہ راپیدا شي چہ د اللہ تَعَالٰی او د هغہ د محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د رضا حاصلولو د پاره خپل ھر څیز قربان کړو. ـــ

جان دی دی ہوئی اُسی کی تھی

حق تو یہ ہے کہ حق ادا نہ ہوا

سر ئي قربان کړو، ورکړې هغه وو

حق خو دا دې چہ حق ادا نہ شو

فَرَمَانِ مُصْطَفَى صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: کوم خلق چه د خپل مجلس نه د الله عَزَّوَجَلَّ د ذکر او په نبي باندې د درود شريف لوستلو نه بغير پاخيدل نو هغه د بدبوداره مُردار نه پا خيدل. (شُعَبُ الْإِيمَانِ)

د محبت تشي دعوي

افسوس! په کروړونو افسوس! اوس د مسلمانانو د اکثريت دا حال دې چه د عشق و محبت تشي دعوي کوي او د ځان و مال قربانولو تشي نعرې لگوي، ښکاره حالت ته ئې چه اوگورې نو داسې ښکاري چه د دوئي په نزد د دُنیا قدر (او عِزّت) دومره زیات شوې دې لکه مَعَاذَ اللَّهِ [يعني د الله پناه] د اسلامي رواجونو چه هډو پروا نه کوي، د نبي کریم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ د سترگو د یخوالي (يعني د نمانځه) د پابندۍ هيڅ لحاظ نشته، د غیرو په شان رواجونو او ځان جوړولو کښ دومره وړک شوي دي چه د سُنّتو د تابعدارۍ بالکل خیال نه ساتي. الله تَبَارَكَ وَتَعَالَى د مونږ ته د عاشقِ اکبر حضرت سَيِّدُنَا صِدِّيقِ اکبر رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه په خاطر د عشق و محبت جذبه او د سُنّتو تابعداري رانصيب کړي.

أَمِينِ بِجَاوِزِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

مجه سنتوں پر چلا یا الہی!	تو انگریزی فیشن سے ہر دم بچا کر
ہو دردِ مدینہ عطا یا الہی!	غمِ مصطفیٰ دے غمِ مصطفیٰ دے
روان پہ سنتو ما کړې یا الہی	د انگریزی فیشن نه مې اوساتې
محبت د مدینې راکړې یا الہی	غمِ مصطفیٰ را، غمِ مصطفیٰ را
صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ	صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ!

فرمانِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چه په ما باندې په ورځ کښې پنځوس ځله درود پاک اولوي د قیامت په ورځ به زه د هغه سره مُصافَحَه کووم (یعنې لاس مېلاووم). (ابنِ بشکوال)

د یارِ غار مالي ایشار

د غزوه تَبُوك په موقع نبي کریم، رَعُوفٌ رَحِيمٌ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د خپل اُمّت مالدارانو او دولتمندو ته حُکم اوکړو چه هغوئي د الله رَبُّ الْعِبَاد جَلَّ جَلَالُه په لار کښې د جهاد د پاره په مالي امداد کښې ډیره حصّه واخلي، د پاره د دې چه د مُجَاهِدِينَ اسلام د پاره د خوراک خښاک او سورلو انتظام اوکړې شي. د الله جَلَّ جَلَالُه د محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په دې مبارک فرمان باندې په فرمانبرداري کښې چه کومې هستي د الله تَبَارَكَ وَتَعَالٰی په لار کښې خپل ټول دولت د رَسُولُ الله صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په دربار کښې وړاندې کړو هغه صحابي ابنِ صحابي، عاشقِ اکبر حضرت سَيِّدُنَا صَدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ وو، هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ خپل ټول مال و متاع د خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په قدمونو کښې واچول. د دواړو جهانو سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم چه د خپل یارِ غار دا ایشار [یعنې قرباني] اولیدله نو تپوس ئې ترې اوکړو: آیا د خپل کور والو د پاره د هُم څه پریښودل؟ په ډیر ادب او احترام ئې عرض اوکړو: ”د هغوئي د پاره مې الله او د هغه رسول پریښي دي.“ (مطلب دا چه زما او زما د کور والو د پاره الله او رسول کافي دي)

(سبل الهدی والرشاد فی سیرة خیر العباد، ج. ۵، ص. ۴۳۵)

شاعر د ځان قربانولو دا جذبه داسې نظم کړي ده:

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ: د قیامت پہ ورخ بہ پہ خلقو کنیں ما تہ دیر نِزْدِیٰ ہغہ
وی چا چہ پہ دُنیا کنیں پہ ما باندِی زبات درودِ پاک لوستلی وی. (ترویزی)

اتنے میں وہ رفیقِ نبوت بھی آگیا جس سے بنائے عشق و محبت ہے اُسٹوار
لے آیا اپنے ساتھ وہ مردِ وفا سرشت ہر چیز جس سے چشمِ جہاں میں ہو اعتبار
بولے حضور، چاہیے فکرِ عیاں بھی کہنے لگا وہ عشق و محبت کا رازدار
اے تجھ سے دیدہ مہ و انجمِ فروغ گیر اے تیری ذات باعثِ تکوینِ روزگار

پروانے کو پچراغ تو بلبل کو پھول بس

صدیق کے لیے ہے خدا کا رسول بس

پہ دِی کنیں ہغہ راغلو رفیقِ نبوت
ہغہ چا چہ بُنیاد کینودو د عشق و محبت
ہغہ مردِ وفا راورد د کور ہر یو سامان
ہر خیز چہ پکاریبی د ہر یو پہ دِی جہان
حضور ورتہ وئیل خہ بہ کوی د کور کسان
وئیل ہغہ د عشق او محبتِ اعلیٰ نشان
اللہ او رسول مِی ہغوئی تہ دی پرینودی
اوس تاسو بہ کوی پہ ہغوئی باندِی احسان
پتننگ لہ شمع بس دہ او بلبل لہ دِی کُل بس
صدیق لہ دِی بس ہغہ رسول د کُل جہان

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د صدیق اکبر شان او قرآن

آعلیٰ حضرتِ اِمَامِ اَہْلِ سُنَّت، مُجَدِّدِ دِیْن و مِلّت، اِمَامِ عِشْق و مَحَبَّت
الحاج القاری الحافظ مولانا شاہ اِمَامِ اَحْمَد رضا خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ فرمائی:

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چہ پہ ما یو خُل درود شریف اولوستو اللہ عَزَّوَجَلَّ پہ ہغہ لس رحمتونہ نازل فرمائی. (مُسلِم)

حضرت سیدنا امام فخر الدین رازی رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ پہ ”مَقَاتِیْعُ الْغَیْب“ (تفسیرِ گِیر) کنب فرمائی چہ سُورَةُ وَالْاٰیِل د (حضرت سیدنا) ابوبکر (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ) سُورت دِی. او سُورَةُ وَالضُّحٰی د (حضرت سیدنا) مُحَمَّد صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سُورت دِی.

وصفِ رُخ اُن کا کیا کرتے ہیں	شرح و الشمس و ضحٰی کرتے ہیں
اُن کی ہم مدح و ثنا کرتے ہیں	جن کو محمود کہا کرتے ہیں
صِفَت کوو مونہ د هغوئی د مخ	شرح کوو د وَالشَّمْسِ وَالضُّحٰی
وئیلٰی چا تہ چہ اللہ دِی محمود	مونہ د هغوئی کوو صِفَت و ثناء

اعلیٰ حضرت امام اَہْلِ سُنَّت، مولانا شاہ امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ د حضرت سیدنا امام فخر الدین رازی رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ دِی مبارک قول پہ تشریح کنب فرمائی: د حضرت سیدنا صِدِّیقِ اکبر (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ) سورة تہ د ”وَالْاٰیِل“ نوم ورکول او د خورِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سُورَةُ تہ د ”وَالضُّحٰی“ نوم ورکول لکہ چہ د دِی خبری طرف تہ اِشارہ دہ چہ نبی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د صِدِّیق [د پارہ] نُور او ہدایت او د اللہ تَعَالٰی د طرف نہ د هغوئی د پارہ وَسِیلہ، د چا پہ ذریعہ چہ د اللہ تَعَالٰی فضل او د هغہ رضا غوبستلہ کیری. او صِدِّیق (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ) د نبی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د راحت، اُنس و سگون او اِطمینانِ نفس باعث دِی او د هغوئی (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ) راز ساتونکِی او د هغوئی (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِہ) د خاصو معاملاتو سرہ تعلق لرونکِی دِی، حُکَہ چہ اللہ تَبَّارَک و تَعَالٰی فرمائی:

فرمانِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کوم کس چه په ما درودِ پاک لوستل هیر کرل هغه د جَنَّت لاره هیره کړه. (طبرانی)

او شپه مو پرده پوښه کړله

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۚ

(پ. ۳۰، النبأ ۱۰)

او الله تعالى فرمائي:

ستاسو د پاره مو شپې او ورځې
جوړې کړې چه د شپې ارام کوي
او د ورځې د هغه فضل لټوي او
ځکه چه تاسو حق اومنی

جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ

فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

(پ. ۲۰، القصص ۷۳)

او دا دې خبرې ته اشاره ده چه د دين نظام د دې دواړو (يعني د الله تعالى د محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او د صِدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) په وجه قايم دې څنگه چه د دُنیا نظام په شپه او ورځ قايم دې يعني که ورځ نه وي نو هيڅ به نه ښکاري او که شپه نه وي نو سکون به نه حاصليري.

(ماخوذ از فتاویٰ رضویہ ج ۲۸، ص ۶۷۹، ۶۸۱)

اَوَحِدِ کَالِيَّتِ پۀ لاکھوں سلام
عِز و نازِ خِلَافَتِ پۀ لاکھوں سلام
چشم و گوشِ وزارتِ پۀ لاکھوں سلام

خاص اُس سابقِ سیرِ قربِ خدا
سایہ مصطفیٰ، مایہِ اصطفَا
اصدَقُ الصّادِقِین، سَيِّدُ الْمُتَّقِین

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د منبر شریف د پورې احترام

طبرانی په اوسط کښ د حضرت سَيِّدُنَا ابْنِ عُمَر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا په حواله بيان کړي دي چه په ټول ژوند کښ کله هم حضرت سَيِّدُنَا صِدِّيق

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښ چې زما ذکر اوشو او هغه په ما درود پاک او نه لوستو تحقیق هغه بد بخته شو. (ابن سنی)

اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د منبرِ مُبارک په هغه ځای نه دې ناست شوې په کوم ځای به چې حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم تشریف فرما کیدلو، هُم دغسې حضرت سَيِّدُنَا عُمَر فاروقِ اعظم رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د حضرت سَيِّدُنَا صَدِیقِ اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په ځای او حضرت سَيِّدُنَا عُثْمَانِ غني رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د حضرت سَيِّدُنَا عُمَر فاروقِ اعظم رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په ځای چې تر خوژوندي وو نه وو ناست شوي. (تاریخ الخلفاء ص ۷۲)

د آقائے نامدار ﷺ یار

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! څنگه چې د عاشقِ اکبر حضرت سَيِّدُنَا صَدِیقِ رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سره عشق و حُبَّت وو هُم دغسې به رَحْمَتِ عالم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هُم د صَدِیقِ اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ سره حُبَّت او شَفقت کولو. اعلیٰ حضرت إمامِ اَہْلِ سُنَّت، مولانا شاه إمامِ احمد رضا خان رَحْمَتُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د ”فتاویٰ رَضَوِیَّہ“ د آتم جلد په صفحه ۶۱۰ کښ هغه حدیثونه جمع کړي دي په کومو کښ چې رَسُوْلُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د خپل خوږ بنده صَدِیقِ اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ اوچت شان بیان کړې دې چنانچه درې روایات اوگورئ: ﴿۱﴾ د خَيْرُ الْأُمَّہ (يعني د اُمّتِ دیر لوی عالم) حضرت سَيِّدُنَا عبدُ اللہِ بِنِ عَبَّاس رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا نه روایت دې چې: رَسُوْلُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او د هغوئ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم صَحَابَةُ کِرَام عَلَیْہِمُ الرِّضْوَانِ یو تالاب [يعني جوهر]

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چہ پہ ما باندې لس ځلہ سحر او لس ځلہ مانہام دُرود پاک اولوستل د قیامت پہ ورځ به هغه ته زما شفاعت نصیب کیري. (مَجْمَعُ الرِّوَايَدِ)

ته تشریف یوړلو، حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ارشاد اوفرمائیلو: هر کس د خپل یار طرف ته لامبو اووهي. ټولو هم دغسې اوکړل تر دې چه صرف رَسُولُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او (حضرتِ سَيِّدنا) ابوبکر صَدِیق (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) پاتې شو، رَسُولُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د صَدِیق (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) طرف ته (په لامبو) تشریف یوړو او هغوئي له ئې غاړه ورکړه او اوئي فرمائیل: ”که ما څوک خلیل جوړولې نو ابوبکر (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) به مې جوړ کړې وو خو هغه زما یار دې.“ (الْمُعْجَمُ الْکَبِيرُ ج ۱۱ ص ۲۰۸)

﴿۲﴾ د حضرتِ سَيِّدنا جابر بن عبد اللہ (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُما) نه روایت دې چه مونږه د حُضُورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په خِدْمَت کښ حاضر وو، ارشاد ئې اوفرمائیلو: دا وخت [يعني اوس] به په تاسو هغه کس ځلیري (يعني ظاهریري) چه اللہ تَعَالٰی زما نه پس د هغه نه زیات بهتر او بزرگ بل څوک نه دې جوړ کړې او د هغه شفاعت به د شفاعتِ انبیاءِ کرام (عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ السَّلَام) په شان وي. مونږ لا حاضر وو چه (حضرتِ سَيِّدنا) ابوبکر صَدِیق (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) رانکاره شو، سَيِّدِ عَالَم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم قیام اوکړو (يعني اودریدلو) او (حضرتِ سَيِّدنا) صَدِیق (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ) سره ئې د مَحَبَّتِ سُلوک اوکړو او غاړه ئې ورکړه. (تَارِیخِ بَغْدَاد ج ۳ ص ۳۴۰) ﴿۳﴾ د حضرتِ سَيِّدنا عبد اللہ بن عَبَّاس (رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُما) نه روایت دې چه، ما حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د (حضرتِ سَيِّدنا)

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَمَ: د چاہے خوا کنبں چہ زما ذکر اوشو او ہغہ پہ ما
دُرود پاک اُونہ لوستو ہغہ جفا اوکرہ۔ (عَبْدُ الرَّزَّاق)

علی (الرَضَی) کَرَّمَ اللہُ تَعَالٰی وَجْہَہُ الْکَرِیْم سرہ ولاہ اولیدو، پہ دے کنبں
ابوبکر صدیق رَضِی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ حاضر شو۔ حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَمَ د
ہغوئی سرہ مُصافَحہ اوکرہ (یعنی لاس ٹی ورکرو) او غارہ ٹی ورکرو او د
ہغوئی خُلہ ٹی بَنکُل کرہ۔ حضرت سَیِّدُنَا عَلِیُّ الرَضَی رَضِی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ
عرض اوکرو: آیا حُضُور (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَمَ) د ابوبکر خُلہ بَنکلو؟
اوٹی فرمائیل: اے اَبُو الحَسَنِ¹ (رَضِی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ)! د ابوبکر مرتبہ زما پہ
نزد [یعنی زما پہ در کنبں] داسی دہ خنکہ چہ زما مرتبہ زما د رب
(جَلَّ جَلَالُہُ) پہ در کنبں دہ۔ ۵۔ (فَتَاوٰی رَضَوِیَّہُ مُخَرَّجہ ج ۸، ص ۶۱۰، ۶۱۲)

کہیں گرتوں کو سنبالیں، کہیں روٹھوں کو منائیں
کھودیں الحاد کی جڑ بعدِ پیمبر صدیق
تو ہے آزاد سقر سے ترے بندے آزاد
ہے یہ سالک بھی ترا بندہ بے زر صدیق

(دیوانِ سالک از مفتی احمد یار خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ)

صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مُریدِ کَامِل

اعلیٰ حضرت امامِ اَہْلِ سُنَّت، مولانا شاہِ امام احمد رضا خان
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ پہ ”فتاویٰ رَضَوِیَّہ شریف“ کنبں فرمائی: ”اولیاءِ کرام

¹ د خپل مشر شہزادہ حضرت سَیِّدُنَا امام حَسَن مُجْتَبٰی رَضِی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ پہ نسبت د امیرُ الْمُؤْمِنِین
حضرت سَیِّدُنَا کَرَّمَ اللہُ تَعَالٰی وَجْہَہُ الْکَرِیْم کُنِیت ”ابو الحسن“ دے۔

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښ چې زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک او نه لوستو هغه په خلقو کښ ډیر زیات شوم دې. (الْتَّرَغِیْب وَالْتَّرْہِیْب)

رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی فرمائي چې په پوره کائنات کښ نه د مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په شان پیر شته او نه د ابوبکر صَدِیق رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په شان بل مُرید شته. “ (فَتَاوٰی رَضَوَیَہُ مَخْرَجَہُ ج ۱۱، ص ۳۲۶)

عقل ټیږی پیر، عشق ټیږی ششیر تری
ما سِوَا اللہ کیلے آگ ټیږی تیر تری
میرے درویش! خلافت ټیږی جہانگیر تری
تو مسلمان ہو تو تقدیر ټیږی تدبیر تری

کی محمد سے وفا تونے تو ہم تیرے ہیں
یہ جہاں چیز ہے کیا، لوح و قلم تیرے ہیں

عقل دې ډال ستا، عشق دې توره ستا
اے دروېشه! خلافت دې په دُنيا پوره ستا
د خُدائ مُنکرو له دې اور ستا تکبير
که مسلمان ئې نو تقدیر دې ستا تدبیر
ته محمد سره وفا کړې یو مونږ هم ستا
دا جهان خه دې چه دي لوح و قلم هم ستا

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

صَدِیقِ اکبرِ امامت اوکړو

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مکتبۃُ الْمَدِیْنَةِ چاپ شوي د ۹۲ صفحو کتاب ”سوانحِ گربلا“ صفحه ۴۱ کښ دي چې: بُخاري او مُسْلِم د حضرت (سَيِّدُنَا) اَبُو مُوسٰی اشعري رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ نه روايت کړې دې چې، حُضُورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم بیمار شو او مرض غلبه اوکړه نو اوښي فرمائيل چې ابوبکر ته حُکم اوکړه چې د نمانځه جَمعه

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چہ پہ ما دِ جُمعی پہ ورخ درود شریف لولي زہ بہ د قیامت پہ ورخ د هغه شفاعت کووم. (کنزُ الخُتال)

ورکړي. سَيِّدُنَا عَائِشَه صِدِّيقَه رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا عرض اوکړو چه: يا رَسُوْلَ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هغوئي د نرم زړه سرې دې ستاسو په خائ به جمعہ ورنکړې شي. اوئي فرمائيل: حُکم ورکړه ابوبکر ته چه د نمانځه جمعہ ورکړي. حضرت سَيِّدُنَا عَائِشَه صِدِّيقَه رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا بيا هُم هغه عُذر وړاندې کړو. حُضُور (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم) بيا هُم دا حُکم په ټينګتيا او فرمائيلو او حضرت سَيِّدُنَا ابوبکر صِدِّيق رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په ژوند مبارک کښ جمعہ ورکړه. دا حديث مُتواتر دې (او دا) د حضرت عَائِشَه و ابنِ مسعود و ابنِ عَبَّاس و ابنِ عُمَر و عبدُ اللہ بنِ زَمعه و أَبُو سعيد و علي بنِ ابي طالب و حفصه وَغَيْرُهُمْ (رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُم) نه روايت شوې دې. عُلَماء فرمائي چه په دې حديث کښ په دې واضحه دلالت دې چه حضرت صِدِّيق رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ مُطْلَقاً د ټولو اصحابو نه افضل او د خلافت او اِمامت د پاره د ټولو نه زيات حقدار او بهتر دې. (تاريخ الخلفاء ص ۴۷، ۴۸)

علم میں رہد میں بے شبہ تُو سب سے بڑھ کر کہ اِمامت سے تری کھل گئے جوہرِ صِدِّیق
اس اِمامت سے کھلا تم ہو اِمام اکبر تھی یہی رَمزِ نبی کہتے ہیں حیدرِ صِدِّیق
(دیوانِ سالک)

علم و تقویٰ کښ ئې پیشکه ته د ټولو نه زيات
د اِمامت نه شو معلوم ستا قدر صِدِّیق
د اِمامت نه شوه معلومه چه ئې اِمام اکبر
هُم دا مُراد وود نبی وائي حیدرِ صِدِّیق

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چہ پہ کتاب کنبی پہ ما باندی درود پاک اولیکلو
ترخو پوری چہ زما نوم پہ هغی کنبی وی فریبتی بہ د هغه دپارہ بخنبنه غواړي. (طَبَقَاتِي)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! د عاشقِ صادق دا نښه وي چه هغه د
هر څه نه زيات هر وخت د محبوب په ياد کښ اوسيدل خوښوي. د
عشقِ رسول د خوند نه ناخبره خلق چه د عاشقانو په انداز پوهه نه
شي نو په هغوئي پورې توقې کوي، خنداگانې او خبرې ورپورې
کوي. يو شاعر د داسې ناپوهه خلقو د پوهه کولو د پاره او د حقيقي
عاشقانو د عشق نه ډکو جذباتو ترجماني داسې کړي ده:

نه کسی کے رقص پہ طنز کر نہ کسی کے غم کا مذاق اڑا

جسے چاہے جیسے نواز دے، یہ مزاج عشقِ رسول ہے

مہ کوہ د چا پہ غم او پہ مکھا پورې خندا

دا مزاج دې د عشقِ رسول، چا ته څنگه چه شي عطا

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

قَسَمِ پهِ خُدائے! که مونږ ته د عاشقِ اکبر حضرتِ سَيِّدنا صَدِّيقِ
اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د عشقِ رسول د يوې ذرې کروړمه حصه هُم را کړې
شي نو زمونږه بېړۍ به پوريوځي.

بس يې هو مرا سامان مدينے والے

دولتِ عشق سے آقا مری جھولی بھر دو

یہ نکل جائے مری جان مدينے والے

آپ کے عشق میں اے کاش! کہ روتے روتے

بس يې ہے مرا اَرمان مدينے والے

مجھ کو دلوآنہ مدينے کا بنا لو آقا

بس تمہارا ہی رہے دھيان مدينے والے

کاش! عطا ہو آزاد غم دُنیا سے

(وَسَائِلِ بَخْشِش)

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې درود شریف لولی اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ تاسو رحمت را لیږي. (ابن عدي)

دولت عشق نه مې خولئ ډکه کړه خوږه آقا
زما پکار دې دا سامان مدني سرداره
ستاسو په عشق کښ په ژړا ژړا چه داسې اوشي
اوخيژي کاش زما ساه زما جانانه مدني سرداره
عاشق مې جوړ د مدینې کړه زما خوږه نبي
بس زما دغه دې ارمان مدني سرداره
کاش چه آزاد شي عطار د دې دُنيا د غمه
بس چه ئې ته مې په خيالونو اوزبان مدني سرداره

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د غارِ ثور مار

مدینې مُنَوَّرې ته د هجرت په موقع چه د خوږ مدني سردار
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم رازدار او جان نثار، یارِ غار او یارِ مزار حضرت سیدنا
صِدِّیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د ځان قربانولو کوم اعلیٰ مثال قائم کړو هغه
هُم په خپل ځای بې مثاله دې، د لږو ډیرو الفاظو فرق سره په
مختلفو کتابونو کښ د دې مضمون روایات موجود دي چه کله د الله
جَلَّ جَلالہ حبیب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم غارِ ثور ته اورسیدو نو مخکښ حضرت
سیدنا صِدِّیق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ غار ته ورداخل شو، صفائي ئې اوکړه،
ټول سُوري ئې بند کړل، آخري دوه سُورو د پاره ئې څه خیز او نه
موندو نو هغې ته ئې خپلې ښې کینودې او بند ئې کړل، بیا ئې
رَسُول کریم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ته دننه د تشریف راوړلو درخواست اوکړو:

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې د دُرود شریف کثرت کوئ بیشکہ دا ستاسو د پاره پاکي ده. (اَبُو یَعْلٰی)

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم دننه تشریف یورو او د خپل وفادار یارِ غار و یارِ مزار صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ په ورون ئې سر مبارک کینبودو او آرام فرما (یعني اوده) شو. په هغه غار کښ یو مار وو هغه [مار صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ] په ښپه اوچيچلو خو قربان د عشق و مَحَبَّت د هغه اعلي نمونې نه چه د درد د زیاتوالي او تکلیف باوجود ئې صرف په دې وجه چه د خوږ مصطفیٰ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په آرام او راحت کښ خلل را نه شي بالکل داسې خاموشه وو چه حَرکت ئې هُم اونکړو، خو د تکلیف د زیاتوالي په وجه ئې بې اختیاره د سترگو مبارکو نه اوبسکې روانې شوې او چه د اوبسکو یو خو خاڅکي د محبوبِ کریم صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په مخ مبارک باندې قُربان شو نو رسولِ بيمثال صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم رابیدار شو او تپوس ئې اوکړو: اے ابوبکر رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ ولې ژاړې؟ حضرت سَيِّدُنَا ابوبکر صِدِّیقِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ د مار د چيچلو واقعه عرض کړه. خوږ نبي صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په مار چيچلي ځای باندې خپل لُعب دَهَن (یعني لارې مبارکې) پورې کړې نو فوراً درد ختم شو او په آرام شو. (مَشْكَاتُ الْمَصَابِيح، ج: ۱ ص ۴۱۷ حدیث ۶۰۳۴ وغیرہ)

نه کیوں کر کہوں یا حَبِیبِیْ اَعْنِیْ !
 اِسی نام سے ہر مصیبت ٹلے ہے
 ولې بہ نہ وایم یا حَبِیبِیْ اَعْنِیْ!
 لرې کړې هر آفت په دې نوم اغستو

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چاچہ پہ ما باندی لس خله درود پاک اولوستل اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ ہغہ سل رحمتونہ نازل کری. (طبرانی)

د عشق و صدق د منزل رہبر حضرت سیدنا صدیق اکبر رَحِمَی اللہ تَعَالٰی عَنْہُ
عظمت او د غارِ ثور والا حکایت تہ یو شاعر خہ بنکی اشارہ کوی،
وائی:—

یار کے نام پہ مرنے والا	سب کچھ صدقہ کرنے والا
یڑی تور کھدی سانپ کے بل پر	زہر کا صدمہ سہ لیا دل پر
منزلِ صدق و عشق کا رہبر	یہ سب کچھ ہے خاطرِ دلبر
د یار پہ نوم خان قربانولو والا	پہ ہغہ ہر خہ صدقہ کولو والا
د مار پہ سوری پوندہ اینودلو والا	د زہرو درد بول پہ زہ تیرولو والا
د عشق و صدق د منزل رہبر	دا ہر خہ اوکرو پہ خاطرِ دلبر
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!	صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

اللہ زمونہ سرہ دے

حضرت سیدنا ابوبکر صدیق رَحِمَی اللہ تَعَالٰی عَنْہُ د مدنی سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم
سرہ غارِ ثور تہ دنہ تشریف یورو نو بد کردارہ کُفَّار تقریباً د غار خوا تہ
رارسیدلی وو، د دے دوارو مقدسو ہستیانو پہ غار کنس موجودگی اللہ
تَبَارَکْ و تَعَالٰی پہ لسمہ سپارہ سُورَةُ التَّوْبَةِ آیت نمبر ۴۰ کنس داسی بیان کری دہ:
ثَانِیْ اٰتْنِیْنِ اِذْ هُمَا فِی الْغَارِ [مفہوم] تَرْجَمَہُ کَذُّ الرِّیْمَان: صرف دوہ کسان
چہ کہ ہغوئی دوارہ پہ غار کنس وو۔

اَعْلٰی حضرت رَحِمَہُمَا اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د دے واقعی طرف تہ پہ اشارہ کنس د صدیق
اکبر رَحِمَی اللہ تَعَالٰی عَنْہُ اوچت شان داسی بیانوی:—

فَرَمَانِ مُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: دُجُوعِي پَه شپَه اَو دُجُوعِي پَه وَرَخ پَه مَا بَانَدِي دُ دُرُودِ كَثَرَتِ كَوِي، خُوكِ چَه دَاسِي كَوِي دُ قِيَامَتِ پَه وَرَخ بَه زَه دُ هَغَه شِفَاعَتِ كَوُونَكِي اَو كَوَاهِ جَوَرِيَرِم. (شُعَبُ الْإِيمَانِ)

یعنی اُس اَفْضَلُ الْخَلْقِ بَعْدَ الرَّسُولِ
ثَلَاثِي أَتَيْنِ بِهَجْرَتِ پَه لَاکُوهِ سَلام
(حدائقِ بخشش)

د شعرِ ترجمه: یعنی درسولانو نه پس د ټولو نه افضل [یعني غوره]، او د حضور اکرم صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ د هجرت په ملگري او یار غار باندې ډیر ډیر سلام.

اللَّهُ تَعَالَى د دې دواړو مُقَدَّسو هستیانو د حِفَاطَتِ ظَاهِرِي اسباب هُم پيدا کړل. هغه داسې چه څنگه جنابِ رسالت مآب صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ د سَيِّدُنَا ابوبکر صَدِيقِ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ سره په غارِ ثور کښ داخل شو نو خُدائي څوکي پرې اولگيده ځکه چه د غار په خُله باندې جولاکي ژاله جوړه کړه او [د غار د خُلي] په غاړه کوتري اگي واچولې. د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ چاپ شوي د ۶۸۰ صفحو کتاب ”مُكَاشَفَةُ الْقُلُوبِ“ صفحه ۱۳۲ کښ دي: دا هر څه [د الله جَلَّ جَلَالُهُ له طرفه] کُفَّارِ مَكَّة د غار د لټون نه د منع کولو د پاره اوکړې شو، هغه دوه کوترو ته الله تَبَارَكَ وَتَعَالَى داسې بيمثال بدل وکړه چه د نن ورځې پورې په حَرَمِ مَكَّة کښ څومره کوتري دي هغه د هُم هغه دوه [کوترو] اولاد دي، څنگه چه هغوي د الله تَبَارَكَ وَتَعَالَى په حُکْم د حُضُورِ اکرم صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حِفَاطَت کړې وو هُم هغسې رب تَعَالَى هم په حَرَم کښ د هغوي په ښکار پابندي اولکوله.

(مُكَاشَفَةُ الْقُلُوبِ ج ۱، ص ۵۷، دار الکتب العلميه بيروت)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ: خوک چہ پہ ما باندی یو خل دُرود اولوی اللہ عَزَّوَجَلَّ د ہغہ د پارہ یو قیراط اجر لیکي او قیراط د اُحد د غر ہمرہ دی. (عَبْدُ الرَّزَّاق)

فانوس بن کے جس کی حفاظت ہوا کرے

وہ شمع کیا بجھے جسے روشن خدا کرے

چہ لپارہ حفاظت ئی فانوس جو رہ شی ہوا

ہغہ شمع بہ شوک مرہ کپی چہ روبانہ ئی کپی اللہ

چہ کلہ کُفَّارِ قُریش ہلتہ د کوتری ژالہ او او پہ ہغی کنبی اکئی

اولیدلی نو اوئی وئیل چہ: کہ پہ غار کنبی شوک انسان موجود وې

نو نہ بہ جولاکي جال جوړ کپی وو او نہ بہ کوتری اکئی اچولی

وې. د کُفارو بنکالو ئی چہ واوریدہ نو عاشقِ اکبر حضرتِ صَدِیقِ

اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ لږ شان اویریدلو او عرض ئی اوکړو: یَا رَسُوْلَ اللہ

صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ اوس دبنمان مونږ ته دومرہ نزدی راغلی دي چہ کہ

ہغوئی خپلو بنپو ته اوگوري نو مونږہ بہ او وینی. حُضُورِ اکرم

صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ او فرمائیل:

[مفہوم] تَرْجَمَہ کُذُّوْا الْاِیْمَانُ: غم مہ کوہ،

لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللہَ مَعَنَا

بیشکہ اللہ زمونږ سرہ دی.

(پ، ۱۰، اَلتَّوْبَہ، ۴۰)

اَعْلٰی حضرتِ اِمَامِ اَحْمَد رضا خان رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د سرکارِ دو عالم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی

عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ دا اوچتہ مُعْجِزہ او د دُبنمانو ذِلَّت داسی بیانوی: ۛ

جان ہیں، جان کیا نظر آئے

کیوں عُدو گردِ غار پھرتے ہیں

(حدائقِ بخشش)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کله چه تاسو په رسولانو دُرود لولئ نو په ما باندې ئې هم لولئ، بیشکه زه د ټولو جهانونو د رب رسول یم. (جَمْعُ الْجَوَامِع)

خومره شان لري، څوک ليدې شي هغه

ولې چاپيره له غاره دښمنان گرځي

بيا په عاشقِ اکبر حضرت سَيِّدُنَا صِدِّيقِ اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ سکينه [يعني سکون او اطمینان] نازل شو او بالکل ئې يره ختمه شوه او په خلورمه ورځ يکم رَبِيعُ الْأَوَّل شريف د دوشنبې (يعني کُل شريف) په ورځ حُضُورِ نامدار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د غار نه بهر تشریف راوړو او مدينې مُتَوَرِّي ته روان شو.

(ماخوذ از عجائبُ القرآن مع غرائب القرآن، ص ۳۰۳، ۳۰۴ مکتبۃ المَدِينَة بَابُ الْمَدِينَة کراچی)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

واه! جولاکيه ستا قسمت

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ! د الله جَلَّ جَلَالِه محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او صِدِّيقِ اکبر رَحِمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په خپل مقصد کښ کامياب شو او بد کړداره کُفَّار په لتون لتون ناکامه او نا مُراد شوه. جولاکي د لتون دروازه بنده يعني د غار ځله داسې بنده کړه چه هلته د جاسوسانو سوچ هُم نه شو رسيدې او هغوئ مایوسه [او ناکامه] بيرته لاړل. جولاکي ته لازوال [يعني د هميشه هميشه] نیک بختي ورکړې شوه چه هغه په مُكَاشَفَةُ الْقُلُوب کښ حضرت سَيِّدُنَا ابْنِ نَقِيب رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْهِ څه داسې بيان کړې ده: د ورينمنو چينجي داسې ورينمن اوبونړل چه هغه په حُسن [يعني ښائست] کښ بيمثاله دي خو هغه جولاکي د دوئ نه په

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندی پہ دُرود لوستو خپل مجلسونہ بنگی کری خُکھہ چہ ستاسو دُرود لوستل بہ د قیامت پہ ورخ ستاسو د پارہ نُور وی. (فردوسِ الْاَخْبَار)

لکونو درجو بہتر دی خُکھہ چہ ہغہ د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د پارہ د غار پہ خُله کنی جال جوہر کری وو. (مُکَاشَفَةُ الْقُلُوب ج ۱، ص ۵۷)

صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د غار ہغہ بل طرف تہ سمندر بنکارہ شو!

حُینِی سیرت لیكونکولیکلی دی چہ حضرت سَيِّدُنَا صَدِیقِ اکبر رَحْمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ چہ کلہ دا یرہ بیان کرہ چہ دُبنمن مو او نہ وِینی نو خوہر نبی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اوفرمائیل چہ کہ ہغوئی پہ دی طرف را داخل شو نو مونہرہ بہ پہ ہغہ طرف اوخو. عاشقِ اکبر رَحْمَی اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ چہ خنکہ ہغہ طرف تہ اوکتل نو یوہ دروازہ ئی اولیدلہ او د ہغی خوا [یعنی مخی] تہ یو سمندر چپی وھلپی او د غار دروازې تہ یوہ کشتی تری شوی وه. (مُکَاشَفَةُ الْقُلُوب ج ۱، ص ۵۸)

تم ہو حَفِیظ و مُغِیث کیا ہے وہ دُشمن خبیث تم ہو تو پھر خوف کیا تم پہ کروڑوں دُرود آس ہے کوئی نہ پاس ایک تمہاری ہے آس بس ہے یہی آسرا تم پہ کروڑوں دُرود (خدا ئیقِ بخشش شریف)

تہ ئی حَفِیظ و مُغِیث، ہغہ دُبنمن دی خبیث نہ یریم تا سرہ، پہ تا دِ وی ډیر ډیر درود نہ بل خہ اُمید لرم، نہ لرم ملگری بل بس لرم دا ستا اسرہ پہ تا دِ وی ډیر ډیر درود

فرمانِ مُصطفیٰ ﷺ: دُجَمعی پہ شپہ او دُجَمعی پہ ورخ پہ ما باندی پہ کثرت سرہ درود لولی خُکھہ چہ ستاسو دُرود ما تہ وړاندې کولې کيږي. (طبرانی)

په مُصیبت کښ د نبی ﷺ نه مدد غوښتل

د صحابه طریقه ده

خوږو خوږو اسلامي وروڼو! تاسو د نبی اکرم ﷺ ښکلي مُعجزه اولیده چه د حُضُورِ اکرم ﷺ د نظر مبارک په بَرَکت د غارِ ثور بل طرف ته یارِ غار و یارِ مزارِ رَحْمَتِ ﷺ ته کشتی او سمندر ښکاره شو او دغسې د خوږ مُصطفیٰ ﷺ په بَرَکت هغوئي رَحْمَتِ ﷺ ته سکون او راحت محسوسیدل شروع شو. د دې واقعي نه دا هُم معلومه شوه چه د خوږ نبی ﷺ نه د حاجت او مصیبت په وخت کښ امداد غوښتل د صَحَابَه کِرَامو عَلَیْهِمُ الرِّضْوَان طریقه ده:

وَاللّٰهُ! وَه سُن لیس گے فریاد کو پہنچیں گے
اِنا بھی تو ہو کوئی جو آہ کرے دل سے

(حدائقِ بخشش شریف)

وَاللّٰهُ! هغوئي به واورې، مدد ته به هُم راشي
خو که اوکړې خوځ فریاد په سَوِي زړه

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

د صِدِّيقِ اکبر عجیبه ارمان

حضرتِ سَيِّدُنَا اِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ سَيِّرِين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَیْهِ فرمائی: چه کله

حضرتِ سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَحْمَتِ ﷺ د مدینې د تاجدار ﷺ

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ: د ہغہ کس پوزہ دِ پہ خاورو خپرہ شی چہ د چا پہ مخکنیں زما
ذکر اوشی او ہغہ پہ ما درود پاک او نہ لولی۔ (ترویدی)

سرہ د غار طرف تہ روان وو نو ہغوئی رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ بہ کلہ د نبی سَرور
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ نہ مخکنیں روان شو او کلہ وروستو۔ حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ
تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ ترے تپوس اوکرو چہ: داسی ولے کوئے؟ عرض ئے اوکرو:
چہ کلہ ما تہ د [دشا د طرفہ راتلونکو] لتون کوونکو خیال راشی نو
زہ ستاسو صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ نہ وروستو شم او چہ کلہ د مخکنیں د پت
ناستو دُبنمانو خیال راشی نو مخکنیں مخکنیں روان شم، چہ چرے
تاسو صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ تہ خہ تکلیف او نہ رسی۔ خور آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ
ارشاد اوفرمائیلو: آیا تہ د خطرے پہ صورت کنیں زما مخی تہ [یعنی
زما پہ حفاظت کولو کولو] مے کیدل خوسوئے؟ عرض ئے اوکرو: ”پہ رِبِّ
ذُالْجَلَال مے دِ قَسَم وی! زما ہُم دا خواہش دی۔“

(دلائلُ النُّبُوَّةِ لِلْبَیْہَقِ ج ۲ ص ۷۶، مُلَخَّصًا دار الکتب العلمیۃ بیروت)

یوں مجھ کو موت آئے تو کیا پوچھنا مرا

میں خاک پر نگاہ درِ یار کی طرف

(ذوقِ نعت)

خومرہ بہ وی بنہ، چہ مرگ مے داسی راشی

چہ پروت یمہ پہ خاورو، وی مے نظر پہ درِ یار

مُفسِّرِ شَہِیدِ حَکِیمِ الْأُمّتِ حضرت مُفتی احمد یار خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د

صِدِّیقِ اکبر صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اَلسَّلَامُ پہ شان کنیں فرمائی:

بہتری جس پہ کرے فخر وہ بہتر صِدِّیق

سروری جس پہ کرے ناز وہ سرورِ صِدِّیق

زیست میں موت میں اور قبر میں ثانی ہی رہے

نبیِ اشّٰیْن کے اِس طرح ہیں مظہرِ صِدِّیق

فرمانِ مصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کوم خلق چہ د خپل مجلس نہ د الله عَزَّوَجَلَّ د ذکر او په نبي باندې د درود شریف لوستلو نه بغیر پاخیدل نو هغه د بدبوداره مردار نه پا خیدل. (شُعَبُ الْإِيمَان)

اُن کے مداح نبي، اُن کا ثنا گوالد حق ابو الفضل کہے اور پیغمبرِ صدیق
بال بچوں کے لئے گھر میں خدا کو چھوڑیں مصطفیٰ پر کریں گھر بار نچھاورِ صدیق

ایک گھر بار تو کیا غار میں جاں بھی دے دیں
سانپ ڈستار ہے لیکن نہ ہوں مضطرِ صدیق (دیوان سالک)

بھری چہ کوي په چا فخر هغه دې بهتر صدیق
سروري چہ کوي په چا ناز هغه دې سرور صدیق
په ژوند او مرګ او هُم په قبر کېن ملګري هغه
د ګانې اټکين داسې هغه دې مظهر صدیق
د هغوئي صفت کوي نبي او هُم ثناء، الله
حق ورته وائي ابو الفضل، پيغمبر صدیق
د بال بچو دپاره کور کېن ئې الله پرېښودو
په مصطفیٰ باندې قربان کړو سامان هر صدیق
توله متاع څه، غار کېن ځان ئې کړو قربان په نبي
مار مسلسل چيچو خو نه شولو مضطر صدیق

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

په سفرِ آخرت کېن یو شان والي

مفسرِ شهیر حکیم الامت حضرت مفتي احمد یار خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ
د دې حدیث نه لاندې فرمائی: د حضورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم وفات
د زهرو د بیا اثر راګرځیدو په وجه اوشو! هُم دغسې د حضرت

¹ کوم زهر چہ د غزوۍ خیر په موقع زینب بنت حارث یهودنې ورکړې وو. (مدارج النبوة ج ۲ ص ۲۵۰)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چہ پہ ما باندې پہ ورځ کښې پنځوس ځله درود پاک اولولي د قیامت پہ ورځ به زه د هغه سره مُصافَحَہ کووم (یعنې لاس مِلَاوُوْم). (ابنِ بَشکَوَال)

سَيِّدُنَا ابوبکر صَدِیقِ رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ وفات د هغه مار د زهرو د بیا اثر راگرځیدو په وجه اوشو کوم مار چه د هجرت په شپه په غار کښې چیچلې وو. حضرت صَدِیقِ اکبر ته د فَنَافِی الرُّسُول درجه حاصله وه ځکه چه د هغوئي وفات هم د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د وفات نمونه وه، د کُل په ورځ حُضُورِ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم وفات شو او د کُل د ورځې د تیریدو نه پس د شپې حضرت صَدِیقِ رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ وفات شو. د حُضُورِ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د وفات په ورځ د شپې په ډیوه کښې تیل نه وو، د حضرت صَدِیقِ رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د وفات په وخت کښې په کور کښې د کفن د پاره پیسې نه وې. دا ده فنا.

(مِرَاۃُ الْمَنَاجِیح، ج ۸، ص ۲۹۵ ضیاء القرآن پبلی کیشنز مرکز الاولیاء لاهور)

د امام عشق و مَحَبَّت حضرت سَيِّدُنَا صَدِیقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د هجرت د سفر د بیمثاله وفاداری او عقیدت په صِفَت کښې اَعْلٰی حضرت امام اَهْلِسْتَتْ رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ فرمائي:—

صَدِیقِ بلکہ غار میں جاں اُس پہ دے چکے اور حفظِ جاں تو جان فُرُوضِ غُر کی ہے
ہاں! تو نے اِن کو جان، اُنہیں پھیر دی نماز پر وہ تو کر چکے تھے جو کرنی بَشَر کی ہے

ثابت ہوا کہ جُمْلہ فرائض فُرُوع ہیں
اَصْلُ اَلْاُصُول بندگی اُس تاجور کی ہے

(حدائقِ بخشش شریف)

صَدِیقِ پہ غار کښې ځان کړلو قربان په هغوئي
د ټولو نه حالانکہ غټ دې فرض خپل حفاظت

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د قیامت پہ ورځ به په خلقو کښن ما ته ډیر نږدې هغه وي چا چه په دُنیا کښن په ما باندې زیات درود پاک لوستي وي. (ترویندی)

آوا تا یو ته ژوند او بل ته نمونځ ورکړلویا
هغوئي خو مگر اوکړو ډیر لوئي کار د عَظَمَت
ثابت شوه چه نور ټول فرائض دي بس فُروع
اصلُ الاصول غلامي ده بس د هغه باعزت
صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

خوږو خوږو اسلامي وروڼو! تاسو د رسولِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د عاشقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ په سفرِ آخرت کښن مُوافَقَت [يعني یو شان والې] اولیدو چه د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په کور کښن د وصال په وخت کښن په ډیوه کښن تیل نه وو او د عاشقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ حال دا وو چه د بې وفا دُنیا په فاني دولت پسې د مندو وهلو په ځای ئې د عِشَق و محبَّت سرمایه راټوله کړه، خپل ځان په تکلیفونو کښن اچول ئې برداشت کړل او هُم دا حالت ئې د دواړو جهانو سکون او گنډلو.

جان به عشقِ مصطفیٰ روزنږول کرے خدا
جس کو هو درد کا مزہ نازدوا اٹھائے کیوں

د شعر ترجمہ: يعني عشقِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم زما ساه ده، اللہ د دا نور هُم زیات کړي، د عشق د درد په خوند چه څوک پوهه شي هغه بیا د دې درد په علاج پسې نه گرځي.

معلومه شوه چه د قدر او غټې درجې خاوند هغه نه دې چه د چا سره مال او دولت ډیر زیات وي بلکه د شرافت او فضیلت او د

فرمانِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چاہے پہ ما یو خل درود شریف اولوستو اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ ہغہ لس رحمتونہ نازل فرمائی. (مُسلِم)

زیات عِزَّت خاوند ہغہ دې خوک چہ زیات تقوی دار او پرهیزگار
وي خنګہ چہ اللہ تَبَارَكَ وَتَعَالٰی پہ شېر وِښتمہ سپارہ سُورَةُ الْحُجْرَات آیت
۱۳ کښی ارشاد فرمائی:

[مفہوم] تَرْجَمَةُ كَذَّابِ الْيَمَان: بیشکہ د اللہ پہ

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ط

نزد پہ تاسو کښی د زیات عِزَّت والا

(پ ۲۰، القصص ۷۳)

هغہ دې خوک چہ پہ تاسو کښی زیات

پرهیزګارہ دې.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د صِدِّیقِ اکبر عَمِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

د بارګاہِ الٰہی مُقَرَّب او د خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د دربار خلیدونکې
ستورې، د دواړو جہانو د سُلطان صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د سترګو تور
حضرتِ سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د
ظاہري وَفَات پہ موقع پہ عَمِ مُصطَفی کښی بیقرارہ شو او دا اشعار ئې
اووئیل:

لَمَّا رَأَيْتُ نَبِيَّنَا مُتَجَدِّلاً صَافَتْ عَلَيَّ بِعَرَضِهِنَّ الدُّوَرُ
فَارْتَأَعَ قَلْبِي عِنْدَ ذَاكَ لِهُلْكِهِ وَالْعَظْمُ مِنِّي مَا حَيَّيْتُ كَسِيرُ
يَا لَيْتَنِي مِنْ قَبْلِ مَهْلِكِ صَاحِبِي عَيَّبْتُ فِي جَدِّهِ عَلَيَّ صَحُورُ

ترجمہ ﴿۱﴾ چہ کله ما خپل نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم وفات اولیدو نو غټ

کورونه پہ ما راتګ شو ﴿۲﴾ هغہ وخت د هغوئي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم پہ

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کوم کس چہ پہ ما درودِ پاک لوستل ہیر کرل ہغہ د جَنَّتِ لارہ ہیرہ کرہ۔ (طَبَرَانِی)

وفات زما زہ اولر زیدو او تول عُمر بہ زما ہدوکي مات وي۔ ﴿۳﴾
کاش چہ! زہ د خپل آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د وفات نہ مخکنی پہ ختانو د پاسہ پہ قبر کنی خخ کړې شوې ووم۔

(اَلْبَوَاهِبُ الْمُنْتَوٰیةُ لِلْعِزِّ الْمَغَالِیٖ ح ۳ ص ۳۹۴ دار الکتب العلمیۃ بیروت)

مُفَسِّرِ شَہِیْرِ حَکِیْمِ الْأُمّتِ حضرت مُفتی احمد یار خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ پہ
”دِیوانِ سَالِکِ“ کنی پہ غَم مُصْطَفٰی کنی د خپلو جذباتو اِظہار داسي فرمائي:

جنہیں خَلْق کہتی ہے مصطفیٰ، مرا دل انہیں پہ تار ہے
مرے قلب میں ہیں وہ جلوہ گر کہ مدینہ جن کا دیار ہے
وہ جھلک دکھا کے چلے گئے مرے دل کا چین بھی لے گئے
مری روح ساتھ نہ کیوں گئی، مجھے اب تو زندگی بار ہے
وہی موت ہے وہی زندگی، جو خدا نصیب کرے مجھے
کہ مرے تو ان ہی کے نام پر، جو جیسے تو ان پہ نثار ہے

چا تہ وائي چہ خلق مُصْطَفٰی، پہ ہغہ قُربان زما زہ او تن دې
زما پہ زہ کبن د ہغہ نظاري دي، مدینہ چہ د چا وطن دې
یوہ نظارہ ئي رابنکارہ کړہ او لارلو، زما د زہ قرار ئي ھم یورلو
ولې لار نہ شو زما رُوح ورسره، پہ ما بوج اوس زما ژوند دې
ژوند ہغہ دې او مرگ ھم ہغہ دې، کہ نصیب ئي کړي ما تہ خدا
چہ وي مرگ ھم دہغہ دپارہ، او قُربان ھم پہ ہغہ ژوند دې
صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښن چه زما ذکر اوشو او هغه په ما درود پاک او نه لوستو تحقیق هغه بد بخته شو. (ابن سنی)

کاش! مونږ ته غمِ مُصطفیٰ رانصیب شي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! عاشقِ اکبر حضرت سیدنا صديق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په اشعارو کښ خپل اُلفت او محبت خومره په غم او درد بیان کړې دې، کاش چه! د سرور کائنات صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د عاشقِ اکبر، حضرت سیدنا صديق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په غمِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کښ د بهیدلو او ښکو په خاطر مونږ ته هُم په غمِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کښ د ژریدو والا سترگې نصیب شي.

ہجرِ رسول میں ہمیں یا ربِّ مصطفیٰ

اے کاش! پھوٹ پھوٹ کے رونا نصیب ہو

(وسائلِ بخشش)

چه په هجرِ رسول کښ مونږ ته يا رَبِّ مُصطفیٰ

اے کاش چه شي نصیب ژړا په چغو چغو

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

په خوب کښ دیدارِ مُصطفیٰ ﷺ

عارفِ بالله حضرت علامه امام عبد الرحمن جامي رَحْمَةُ اللہِ عَلَیْہِ په خپل مشهور کتاب ”شَوَاهِدُ التَّبَوُّة“ کښ د یار غار و یار مزار، عاشقِ شهنشاه ابرار خلیفه اَوَّل حضرت سیدنا صديق اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د ژوند مبارک د آخرو ورځو یوه ایمان تازه کوونکې خوب نقل کړې دې، د هغې څه حصّه بیانوم. چنانچه حضرت سیدنا صديق اکبر

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چه په ما باندې لس ځله سحر او لس ځله ماښام دُرود پاک اولوستل د قیامت په ورځ به هغه ته زما شفاعت نصیب کيږي. (مَجْمَعُ الرِّوَايَاتِ)

رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ: فرمائي: يو ځل د شپې په آخری حصّہ کښ ما ته په خوب کښ د دیدارِ مُصطفیٰ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سعادَت نصیب شو، خوږ نبي صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم دوه سپینې توتې اغوستي وې او ما د هغه توتو دواړه غاړې رایو ځای کولې، ناڅاپه هغه دواړه توتې شنې کیدل او ځلیدل شروع شوې، د هغې پرغا او ځلیدلو سترگې بریښولې، حُضُورِ انور صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ما ته ”الْسَّلَامُ عَلَیْکُمْ“ اووئیل او مُصافحه ئې راسره اوکړه [يعني لاس مبارک ئې راکړو] او خپل لاس مبارک ئې زما په سینه باندې کینودو او د هغې سره زما د زړه بیقراري لرې شوه، بیا ئې راته او فرمائیل: ”اے ابوبکر (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ)! زه تا سره د ملاقات ډیر شوق لرم، آیا اوس لا وخت نه دې راغلې چه ته زما خوا ته راشې؟“ ما په خوب کښ ډیر اوژړل تر دې چه زما د کور کسان هُم زما په ژړا خبر شو او هغوئ د خوب نه د رابیداریدلو نه پس ما ته په خوب کښ د ژړا او فریاد خبر راکړو.

(شواهد النبوة للجای ص ۱۹۹ مکتبه الحقیقة تُرکی)

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

د وفات په ورځ کښ او په کفن کښ د یو شان والي شوق

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مکتبَةُ الْهَدَیْنَه چاپ شوي د ۲۷۴ صفحو کتاب ”صَحَابَةُ کِرَام کا عِشَق رَسُول“ صفحه ۶۷ کښ منقول دي چه: حضرت سَيِّدُنَا صَدِیقِ اکبر (رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْہِ) د خپل وفات نه یو څو

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښ چې زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک او نه لوستو هغه جفا اوکره. (عبدالرزاق)

ساعته مخکښ د خپلې محترمې لور حضرت سَيِّدَتْنَا عَائِشَه صَدِيقَه رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہَا نه تپوس اوکړو چه د رَسُولُ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په کفن کښ خو توتې وې؟ حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د خه په ورځ وفات شوې وو؟ د دې تپوس وجه دا وه چه هغوئي رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ دا غوښتله چه په کفن او د وفات په ورځ کښ مې د حُضُورِ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سره يو شان والې اوشي، څنگه مې چه په ژوند کښ د حُضُورِ سرور کائنات صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اِتِّبَاع (يعني تابعداري) کړي وه چه هُم دغسې په مَمَات (يعني وفات) کښ هُم اوشي.

(صحيح البخارى ج ۱، ص ۶۸، حديث ۱۳۸۷ دار الكتب العلمية بيروت)

اللہ الله يه شوقِ اِتِّبَاع
کیون نه هو صَدِيقِ اکبر تھے
اللہ الله دا شوق د تابعداري
ولې به نه وو چه وو صَدِيقِ اکبر
صَلُّوا عَلٰی الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د صَدِيقِ اکبر د وفات وجه غمِ مُصطَفیٰ وو

سُبْحَنَ اللہ! اميرُ الْمُؤْمِنين حضرت سَيِّدُنَا صَدِيقِ اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سره داسې بيمثاله او لازوال محبَّت لرلو چه د هغوئي رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د شپو او ورځو په حالاتو کښ د حُضُورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د عشق بيمثاله نظارې ښکاري. د رَسُولِ عَرَبِي، مَكِّي

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : د چا په خوا کښې چه زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک او نه لوستو هغه په خلقو کښې ډیر زیات سُوم دې. (التَّوْغِیْبُ وَالتَّرْهِیْبُ)

مَدَنی مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د ظاهري وفات نه پس د هغوئې رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ په ژوند مبارک کښې سنجیدګي زیاته ګالیه راغله او (تقریباً دوه کاله او ووه میاشتو باندې مُشتمل) د خپل باقي ژوند ورځې او شپې تیرول ورته ډیر مشکل شو او هغوئې رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د سرکارِ نامدار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په یاد کښې بیقراره اوسیدلو، حضرت سَيِّدُنَا اِمَام جلالُ الدِّین سُبُوْطی شافعی رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ نقل کوي چه: حضرت سَيِّدُنَا عَبْدِاللہِ بْنِ عُمَرَ رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُمَا فرمائي چه: د حضرت سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د وفات اصل وجه د سرورِ کائنات (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم) (ظاهري) وفات وو ځکه چه د هُم دې غم په وجه د هغوئې رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ بدن ورځ په ورځ توتیډل شروع شو او هُم دا د وفات سبب جوړ شو. (تاریخُ الخُلَفَاء، ص ۶۲ بتغیر)

مَرِی جاؤں میں اگر اس در سے جاؤں دو قدم
کیا بچے بیمارِ غم قُربِ میجا چھوڑ کر (ذوقِ نعت)
مِر دِ شَم کہ لا بِ شَم دِ دِی دَرِہ دوه قَدَمَہ
بِمَارِ غَم بہ څنگه جوړ شي لَرې دِ طِیْبِہ

مَرِیضُ مُصْطَفٰی

حضرت سَيِّدُنَا اِمَام عَبْدِ الرَّحْمَنِ جلالُ الدِّین سُبُوْطی شافعی رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ په "تاریخُ الخُلَفَاء" کښې نقل کوي چه: د حضرت سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د بیماری په ورځو کښې خلق د هغوئې د تپوس د پاره حاضر

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چه په ما د جُمعی په ورځ درود شریف لولي زه به د قیامت په ورځ د هغه شفاعت کووم. (کنزُ الخُتال)

شو او عرض ئې اوکړو: اے د رَسُولُ اللّٰه صَلَّی اللّٰه تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جانشینه رَحْمَی اللّٰه تَعَالٰی عَنْہُ! که اجازت وي نو مونږه ستاسو د پاره طبیب راولو. اوښې فرمائیل: طبیب خوزه کتلې یم. عرض ورته اوکړې شو چه طبیب څه اووئیل؟ ارشاد ئې اوفرمائیلو چه هغه فرمائیلې دي: ”اِنِّیْ فَعَّالٌ لِّمَا اُرِیدُ“ یعني زه چه څه غواړم [هغه] کووم. (تاریخُ الخلفاء، ص ۶۲) مُراد دا وو چه حکیم اللّٰه تَعَالٰی دې، د هغه په خوښه کښ خوک څه نه شي کولې، چه څه ئې مَشِیَّت (یعني خوښه) وي هغه به ضرور کیږي. دا د صِدِّیق اکبر ربښتینې توکل وو او د اللّٰه جَلَّ جَلَّالُه په رضا باندې راضي وو.

(سوانح کربلا ص ۴۸ مکتبۃ المدینۃ بابُ المدینۃ کراچي)

میں مریضِ مصطفیٰ ہوں مجھے چھیڑو نہ طبیبو!

مری زندگی جو چاہو مجھے لے چلو مدینہ

زه مریض د مُصطفیٰ یم، مه چیرئ ما طبیبانو

زما ژوند که موپکار وي، نو ما بوځئ مدینې ته

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰه تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

زړه مې شو قربان په دې دُنیا

خوږو خوږو اسلامي وروڼو! امیرُ الْمُؤْمِنین حضرت سیدنا صِدِّیق

اکبر رَحْمَی اللّٰه تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللّٰه تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم عاشقِ اکبر دې. د

خوږ مُصطفیٰ صَلَّی اللّٰه تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د جُدائې په غم کښ د هغوئې رَحْمَی اللّٰه تَعَالٰی عَنْہُ

بیماریدل د دې خبرې دلیل دې. د زړه د بې قرارئ او سوزیدو سبب

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چه په کتاب کښ په ما باندې درود پاک اولیکلو ترڅو پورې چه زما نوم په هغې کښ وي فرښتې به د هغه دپاره بخښنه غواړي. (طَبَرَانِي)

ئې صرف د الله تعالى د خوږ محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم یاد او د هغوئې صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جُداي وه او بل طرف ته که مونږه خپله جایزه واخلو نو مونږه زړونه د دُنیا په محَبَّت، په عارضی ښکلا او ښائست او د یو خو ورځو د عِزَّت په حرص کښ گرفتار دي او د هُم دې [خواهشاتو] د پاره [موزره] توپونه وهي او چه نفساني خواهشات مو پوره نه شي نو غټ غټ اسويلي کوو.

دل مرا دنیا په شیدا هو گیا   اے مرے اللہ یہ کیا ہو گیا
کچھ مرے بچنے کی صورت کیجئے   اب تو جو ہونا تھا مولیٰ ہو گیا

عیب پوش خلق دامن سے ترے
سب گنہگاروں کا پردہ ہو گیا

(ذوق نعت)

زړه مې شو قُربان په دې دُنیا   دا راباندې څه اوشو زما الله
نور مې ترې کړې بچ زما الله   څه چه کيدل هغه اوشو زما مولیٰ
ستا پاکه لَمَن کښ خوږه مصطفیٰ   د ټولو گنهگارو اوشوله پرده
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!   صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

سَيِّدُنَا صِدِّیقِ اکبر ته زهر ورکړې شو

د هغوئې رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ د وفاتِ ظاهري مختلف سببونه بیان کړې شوي دي، د ځینې روایاتو مطابق د غار ثور د مار د زهر د اثر راگرځیدو په وجه هغوئې رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَنْہُ وفات شو. یو سبب دا بیان شوې دې چه په

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې درود شریف لولئ اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ تاسو رحمت را لیري. (ابن عدی)

غَمِ مُصطفیٰ کُنن د هغوئي بدن ويلي شو او آخر وفات شو، او ابنِ سعد او حاکم د ابنِ شهاب نه روايت کړې دې چه (د سَيِّدنا صِدِّيقِ اکبر رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ د وفات ظاهري سبب دا وو چه) هغوئي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ ته چا په تُحْفه کُنن خُزیره (يعني د قيمې والا ذلّيه) رالېږلي وه، هغوئي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ او حارث بنِ گلّده دواړه په طعام کُنن شريک وو (د څه خوراک کولو نه پس) حارث (چه هغه طبيب وو) عرض اوکړو: اے خليفه رَسُوْلُ اللّٰهِ! لاس اودروئ (او دا مه خورئ) ځکه چه په دې کُنن زهر دي او دا هُغه زهر دي چه د دې اثر يو کال پس ښکاره کيږي، تاسو رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ به اووينئ چه يو کال پس به زه او تاسو دواړه په يوه ورځ وفات کيږو. دا ئې چه واوريدل نو هغوئي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ د خوراک نه بس کړل خو زهر و خپل کار کړې وو او هغوئي دواړه د هُم هغه ورځې نه بيمار اوسيدل شروع شو او د يو کال تيريدو نه پس (د هُم هغه زهر و د اثر په وجه دواړه) په يوه ورځ وفات شو. (تاريخُ الخلفاء ص ۶۲)

هائے! ذليلي دُنيا!

حاکم د شعبي نه دا روايت کړې دې چه هغوئي اووئيل چه: د دې ذليلي دُنيا نه مونږه آخر [د خير] څه طمعه اوکړو چه (په دې کُنن خو) رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ته هُم زهر ورکړې شو او صِدِّيقِ اکبر رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَنْهُ ته هُم. (ايضاً) په دې اقوالو کُنن تعارض نشته، کيدې شي

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: په ما باندې د دُرود شریف کثرت کوئ بيشکه دا ستاسو د پاره پاکي ده. (اَبُو یَعْلٰی)

چه (په وفات شریف کښ) درې واړه اسباب جمع شوي وي. (نُزْهَةُ الْقَارِي ج ۲ ص ۸۷۷ فرید بلک سیتال) خوږو خوږو اسلامي وروڼو! صحیح خبره ده چه د دُنیا مَحَبَّت روند وي، د دې ذیلې دُنیا د مَحَبَّت په وجه د دواړو جهانو سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او صِدِّیق اکبر رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ ته زهر ورکړې شو، چه د کائنات د ټولو نه غټې هسټۍ یعني پاک نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ته هُم د دې ذیلې دُنیا نامُراده سپو د زهر وړکولو ناپاکه سازش کړې وو نو نور به داسې څوک وي چه هغه خپل ځان په حِفَاضت کښ اوگنږي! لَهذا خاص طور نوموړو عُلَماء و مَشائخو او مَذهبي مشرانو ته زیات په احتیاط کښ د اوسیدو ضرورت دې. اوگورئ! د هُم دې سپکې دُنیا د عِشق په مستی کښ یو ناکاره کس حضرت سَيِّدنا اِمَام حَسَن مُجْتَبٰی رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ ته هُم زهر ورکړي وو او آخر هغه د هغوئ د وفات سبب جوړ شو. او حضرت سَيِّدنا بِشَر بن براء رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ حضرت سَيِّدنا اِمَام جعفر صادق رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ حضرت سَيِّدنا اِمَام مُوسٰی کاظم رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ حضرت سَيِّدنا اِمَام علي رضا رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ او حضرت سَيِّدنا اِمَام اعظم اَبُو حنیفه رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ هُم د زهرو په وجه وفات شوي وو.

یا رسول الله ﷺ! ابوبکر حاضر دې

د وَفَاتِ ظاهري نه مخکښ حضرت سَيِّدنا صِدِّیق اکبر رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وصیت کړې وو چه زما جنازه یوسئ او د مدینې د تاجدار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : چاہے پہ ما باندی بس خلعِ دُرود پاک اولوستل اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ
ہمہ سل رحمتونہ نازل کری۔ (کتابِ رانی)

د روضی مُبارکی محیٰ تہ ئی کیردی او اَسْلَامُ عَلَیْکَ یَا رُسُولَ اللہ اوواہی
او عرض اوکری ”یَا رُسُولَ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ابوبکر پہ آستانہ مبارکہ
حاضر دی۔“ کہ دروازہ پخپلہ برسیرہ [یعنی بیرتہ] شوہ نو دننہ می
یوسئ گنی پہ جَنَّتِ الْبَقِیْع کنب می خخ کری۔ جنازہ مُبارکہ چہ د
وَصِیَّت مطابق د روضی مُبارکی محیٰ تہ کینبودلہ او عرض اوکری
شو اَسْلَامُ عَلَیْکَ یَا رُسُولَ اللہ! ابوبکر حاضر دی۔ چہ خنگہ دا عرض
اوکری شو نو دروازہ پخپلہ برسیرہ [یعنی بیرتہ] شوہ او آواز راغی:
اَدْخِلُوا الْحَبِیْبَ اِلَى الْحَبِیْبِ فَاِنَّ الْحَبِیْبَ اِلَى الْحَبِیْبِ مُشْتَقٌّ یعنی
محبوب د محبوب سرہ یو خائی کری خکہ چہ محبوب د محبوب شوق
لری۔ (تفسیرِ کبیر ج ۱۰ ص ۱۶۷ دار حیا التراث العربی بیروت)

تیرے قدموں میں جو ہیں غیر کا منہ کیا دیکھیں
کون نظروں پہ چڑھے دیکھ کے تلوا تیرا
(حدائقِ بخشش شریف)

د شعر ترجمہ: یَا رُسُولَ اللہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ستاسو پہ قدمونو کنب چہ
خوک پروت وی ہغہ بیا پہ بل چا خہ کوی، او چہ خوک ستاسو
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د بنپی مبارکی تلپی مبارک اووینی ہغہ تہ بیا د بل چا
مخ کلہ بنکلی بنکاریدی شی۔

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْ مُحَمَّدٍ

صِدِّیقِ اکبر د حیاتِ النبی ﷺ قائلہ وو

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: دُجعی پہ شہہ او دُجعی پہ ورخ پہ ما باندې د دُرود کثرت کوی،
خوک چه داسی کوي د قیامت پہ ورخ بہ زہ د هغه شفاعت کوونکي او گواه جوړیږم. (شُعَبُ الْإِيمَان)

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! سوچ اوکړئ! که حضرت سیدنا
صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ رَسُوْلُ اللہِ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ژوندي نه گنرلې نو
کله به ئې هُم داسې وَصِيَّت نه کولې چه د روضې مبارکې مخې ته زما
جنازه کيږدی او د نبی رحمت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم نه اجازت اوغواړئ.
حضرت سیدنا صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ وَصِيَّت اوکړو او صَحَابَةُ
کِرَامو عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان په هغې عمل اوکړو، د دې نه دا ثابته شوه چه
حضرت سیدنا صِدِّیقِ اکبر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ او د ټولو صَحَابَةُ کِرَامو
عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان هُم دا عقیده وه چه د دواړو جهانو سردار خوږ نبي مُختار
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د دُنیا نه د سفر کولو نه پس هم په قبر مبارک کښ
ژوندي او صاحبِ تَصَرُّفات او اختیار مند دي. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ!

تُو زِنْدَه ۛے وَاللّٰهُ تُو زِنْدَه ۛے وَاللّٰهُ

مرے چشمِ عالم سے چھپ جانے والے

(حدائقِ بخشش شریف)

ته ژوندي ئې وَاللّٰهُ ته ژوندي ئې وَاللّٰهُ

اے زما د دُنياوي سترگو نه پټه خوږه نبي

حیاتُ الانبياء

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ! د اللہ تَبَارَكَ وَتَعَالٰی په عطا ټول نبيان عَلَیْہِمُ الصَّلٰوَةُ وَالسَّلَام ژوندي

دي. چنانچه د ”ابن ماجه“ په حديثِ پاك کښ دي:

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ فَنَبِيُّ اللَّهِ حَيٌّ يُرْزَقُ

فَرَمَانِ مُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خوک چه په ما باندې يو ځل دُرود اولوي الله عَزَّوَجَلَّ د هغه د پاره يو قيراط اجر لري او قيراط د اُحد د غَر هُمره دي. (عَبْدُ الرَّزَّاق)

بيشكه الله (تَعَالَى) حرام كړي دي په زمكه باندې چه د انبياء (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) بدنونه خراب كړي نو د الله (تَعَالَى) نبيان ژوندي دي، روزي وركولې كېږي.

(سُنَنِ ابْنِ مَاجَه ج ۲ ص ۲۹۱ حديث ۱۶۳۷)

او په يو حديث پاك كښ دي: الْأَنْبِيَاءُ أَحْيَاءُ فِي قُبُورِهِمْ يُصَلُّونَ
يعني انبياء ژوندي دي او په خپلو خپلو قبرونو كښ نمونځونه كوي.

(مُسْنَدُ أَبِي يَعْلَى ج ۳، ص ۲۱۶، حديث ۳۴۱۲ دار الكتب العلمية بيروت)

گستاخ رسول نه لرې اوسئ

خوږو خوږو اسلامي وروڼو! د رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په باره كښ د هر مسلمان هُم هغه عقیده ساتل ضروري دي كومه چه د صحابه كرامو عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ او د اَسْلَافِ عَظَامِ رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى وه، مَعَاذَ اللَّهِ كه شيطان د وسوسو در اچولو كوشش او كړي او د خوږ مصطفى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ د شان او عَظَمَت په باره كښ بده ځله اوخوږوي او په عقلي دلائلو د قائله كولو ناپاكه كوشش او كړي نو د هغوئي نه بالكل جُدا شئ څنگه چه د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْهُدَى په چاپ شوي د ۱۶۲ صفحو كتاب ”ايمان كى پهچان“ صفحه ۵۸ كښ اَعْلَى حضرت اِمَامِ اَهْلِ سُنَّت، مولانا شاه اِمَام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ عاشقانِ رسول ته تَاكِيْد كوي او فرمائي: ”چه كله هغوئي (يعني گُستاخانِ رسول) د رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په شان كښ گُستاخي او كړي نو چه اَصْلًا (يعني بالكل) ستاسو په زړه كښ د هغوئي (يعني د گُستاخانو) عَظَمَت

فرمانِ مُصطفیٰ ﷺ: کله چه تاسو په رسولانو دُرُود لولئ نو په ما باندې ئې هم لولئ، بيشکه زه د ټولو جهانونو د رب رسول یم. (جَمْعُ الْجَوَامِع)

[يعني عِزَّت] او د هغوئې د مَحَبَّت څه نښه پاتې نه شي فوراً د هغوئې نه جُدا شئ، هغوئې داسې لري کړئ لکه د شودو نه چه مچ لري کوي، د هغه (بد بختو) د مخ او نوم نه نفرت کوئ بيا تاسو مه د خپلوئ، علاقې، دوستۍ او مَحَبَّت خيال اوکړئ او نه د هغوئې د مُولاتوب، شيخۍ او د بزرگۍ او فضيلت پروا اوکړئ. آخر دا څه (تعلق) چه وو [دا خو] د مُحَمَّد رَسُوْلُ الله ﷺ د غلامۍ په وجه وو، او چه چا د هغوئې په شان کنښ گُستاخي اوکړه بيا د هغه سره زمونږه څه تعلق پاتې شو؟“ (ايمان کی پېچان ص ۵۸ مکتبۃ المدینة، بابُ المَدِينه (کراچي))

(حدائقي بخشش شريف)

انہیں جانا انہیں مانا نہ رکھا غیر سے کام
اُف رے منکر یہ بڑھا جوشِ تعصبِ آخر
لِلّٰہِ الْحَمْد! میں دُنیا سے مسلمان گیا
بھیڑ میں ہاتھ سے کم بخت کے ایمان گیا

(حدائقي بخشش شريف)

هغه منم او پېژنم، نه لرم غير سره کار
اُف اے مُنکره ته لري دُښمني خومره
لِلّٰہِ الْحَمْد زه د دنيا نه مسلمان لارم
غټه کم بخته ډير د قهره د ايمان لارو
صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د صحابه د گستاخو نه لري اوسئ

حضرت عَلَّامه جَلَّالُ الدِّين سُبُوْطِي شافِعِي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ په ”شَرْحُ الصُّدُوْر“ کنښ نقل کوي چه: د يو کس د مرگ وخت نزدې راغې نو هغه ته اووئيل شو چه گِلْمَۀ طَيِّبَۀ اووايه. هغه جواب ورکړو چه زه

فرمانِ مُصطفى صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې پہ دُرود لوستو خپل مجلسونه ښکلي کړئ ځکه چه ستاسو دُرود لوستل به د قیامت په ورځ ستاسو د پاره نورو ي. (فِرْدَوْسُ الْأَخْبَار)

د دې په وئيلو قادر نه يم ځکه چه زه به د داسې خلقو سره کښېناستم پاخېدم چه هغوئي به ما ته په ابوبکر او عُمَر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا پورې د بدو ردو وئيلو تلقين کولو.

(شَرْحُ الصُّدُور ص ۳۸ مرکزِ اَهْلِ سُنَّتِ بَرَکَاتِ رَضَا، آلِهند)

په قبر کښ د شېخينو وسيله پکار راغله

خوږو خوږو اسلامي ورونرو! د دې حکایت نه د شېخین کریمین يعني د صديق و فاروق رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا اوچت شانونه معلوم شو، چه د هغوئي د بې ادبو سره دوستي کول دومره غټ مُصِيبَت دې چه د مرگ په وخت کښ ورته گلې نه نصیب کيدله نو څوک چه پخپله د هغوئي بې ادبي کوي د هغوئي به څه حال کيږي! لهذا د شېخین کریمین رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا د گستاخو نه لرې اوسيدل او د هغوئي نه نفرت کول ضروري دي. صرف د عاشقانِ رسول او د صحابه او اولياء سره د محبَّت کوونکو صحبت اختياروئ، د دې عظيمو هستيانو د محبَّت شمع په خپلو زړونو کښ روښانه کړئ او د دواړو جهانو د خيرونو حقدار جوړ شئ. د الله جَلَّ جَلَالُه د نيکو بندگانو محبَّت په قبر او حشر کښ ډير زيات په کار راځي چنانچه د يو کس بيان دې چه: زما د اُستاز يو ملگري وفات شو. اُستاز صاحب هغه په خوب کښ اوليدو نو تپوس ئې ترې اوکړو مَا فَعَلَ اللّٰهُ بِكَ؟ يعني الله تعالی ستا

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د جمعې په شپه او د جمعې په ورځ په ما باندې په کثرت سره درود لولئ ځکه چه ستاسو دُرود ما ته وړاندې کولې کيږي. (طبراني)

سره څه معاملہ اوکړه؟ جواب ئې ورکړو چه: الله تَعَالٰی زما بخښنه اوکړه. تپوس ئې ترې اوکړو چه: د مُنکر نَكِير سره د څه حال وو؟ جواب ئې ورکړو چه: هغوئ زه کله کښینولم او تپوسونه ئې را نه شروع کړل نو الله تَعَالٰی زما په زړه کښ دا خبره واچوله او ما فرښتو ته اووئیل چه: د سَيِّدِنَا ابوبکر و فاروق رَحِمَیْنِ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا په خاطر ما پرېږدئ. “دا ئې چه واوریدل نو یوې فرښتې بلې ته اووئیل: ”ده د پیرو بُزرگو هستو خاطر راواچولو لِهْذا دا پرېږده.“ چنانچه هغوئ زه پرېښودم او تشریف ئې یوړلو. (شَرْحُ الصُّدُور ص ۱۴۱)

واسطه دیا جو آپ کا   میرے سارے کام ہوگئے
ستا خاطر مې دې ورکړې   اوشو زما ټول ټول کارونه
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!   صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د محشر په ورځ د مبارکو مزاراتو نه د راوتلو ښکلي منظر

د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِیْنَةِ چاپ شوي د ۵۶۱ صفحو کتاب ”مَلَفُوظَاتِ اَعْلٰی حضرت“ صفحه ۶۱ کښ امام اَهْلِ سُنَّت، مُجَدِّدِ دین و مِلَّت مولانا شاه امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ فرمائي: یو ځل حُضُورِ اَقْدَس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په خپل ښي لاس مُبَارَك کښ د حضرت صَدِیق رَحِمَیْنِ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ لاس اونیولو او په ګڅ لاس مُبَارَك کښ ئې د حضرت عُمَر رَحِمَیْنِ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ لاس اونیولو او اوږې فرمائیل: هُکَذَا

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د ہغہ کس پوزہ دِ پہ خاورو خرہ شي چہ د چا پہ محکبن زما
ذکر اوشي او هغه په ما درود پاک او نه لولي. (ترميمي)

نُبَعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَعْنِي مَوْنِرَه به د قيامت په ورځ هُم دغسې

راپاخولې کيږو. (سُنَنِ التِّرْمِذِيِّ ج. ۵، ص ۳۷۸، حديث ۳۶۸۹، تاريخ دمشق ج ۲۱ ص ۲۹۷)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د الله په لار کښ د مُشکلاتو مقابله کوي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! زمونږه رهبر، حضرت سَيِّدُنَا صِدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ يقيناً عاشقِ اکبر دې، هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ خپل عشق د عمل او کردار په ذريعه ثابت کړو او چه کله د عشق دا لار د ازغونه ډکه او ډيره زياته سخته شوه نو بيا هم هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په مينه کښ مست وو، د خطيبِ اوّل د سعادت حاصلولو په دوران کښ ئې د اسلام د پاره ډير زيات وهل اوخوړل خو د هغوئي رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په استقامت کښ يو ډره فرق هُم رانغلو. د الله تَعَالٰی په لار کښ د هغوئي د مشکلاتو نه ډک ژوند کښ زمونږ د پاره دا درس دې چه که د ”نيکي د دعوت“ په لاره کښ هر څومره مصيبتونه پيښ شي خو وروسته کيدل خو څه بلکه د وروسته کيدو خيال هم په زړه کښ رانشي.

جب آقا آخری وقت آئے میرا مرا سر هو ترا بابِ کرم هو

سدا کرتا رہوں سنت کی خدمت مرا جذبہ کسی صورت نہ کم هو (وسائلِ بخشش)

کله چه راشي آقا زما آخري وخت چه زما سر وي او ستا در د کرم
چه هميشه کووم خدمت د سنت چه مې جذبہ په هيڅ صورت نه شي کم

فرمانِ مُصطفیٰ ﷺ: کوم خلق چه د خپل مجلس نه د الله عَزَّوَجَلَّ د ذکر او په نبي باندې د درود شریف لوستلو نه بغیر پاخیدل نو هغه د بدبوداره مُردار نه پا خیدل. (شُعَبُ الْإِيْمَانِ)

د دُنیا په غم کښ نه په غمِ مُصطفیٰ کښ ژاړئ

خوږو خوږو اسلامي ورونو! د عاشقِ اکبر رَحِمَیْ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ د عشق و محَبَّت نه ډک مبارک ژوند نه مونږ ته دا درس هم حاصلیږي چه زمونږه افسوس او اسوېل د دُنیا د پاره نه دي پکار، مونږ ته د دُنیا په محَبَّت کښ اوښکې بهیول نه دي پکار، د دنیاوي عِزّت او مرتبې خواش مو په زړه کښ پیدا کیدل نه دي پکار بلکه پکار دا ده چه زمونږ په زړه کښ د نبي ﷺ د محَبَّت ارمانونه وي، او په یادِ مُصطفیٰ کښ مو اوښکې بهیدل پکار دي، په دُنیا پسې لیوني کیدل نه دي پکار بلکه د شمع رسالت پتنگان جوړیدل پکار دي، چه د هغوئ ﷺ په خواش باندې خپل خواشوات قربان کړو او دا خواش لرل پکار دي چه کاش! زما مال و سر د الله جَلَّ جَلَالَهُ په محبوب ﷺ باندې قربان شي، چه د هغوئ سره نسبت لرونکې هر خیز را ته د هر څه نه خوږ وي، چه څوک خوش نصیبه په داسې ژوند تیږولو کښ کامیاب شو نو الله تَبَارَكَ وَتَعَالٰی به د هغه د پاره دُنیا مُسَخَّر کړي او مخلوق به د هغه تابع کړي، هغه به په آسمانونو کښ یادیږي او د ټولو نه غټه خبره دا ده چه هغه به د الله او مصطفیٰ محبوب جوړ شي.

وہ کہ اُس در کا ہوا خلقِ خدا اُس کی ہوئی

وہ کہ اُس در سے پھر اللہ اُس سے پھر گیا

(حدائقِ بخشش شریف)

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: خوک چہ پہ ما باندې پہ ورځ کښ پنځوس ځله درود پاک اولوي د قیامت پہ ورځ به زه د هغه سره مُصافحہ کووم (یعني لاس مِلَاوُوم). (ابنِ بشکوال)

خوک چہ د هغه در شو، مخلوق هُم د هغه شو

چا چہ مخ واپروو د هغه دره، ناراضه ترې الله شو

خو افسوس، صد افسوس! د دې دَوْر د مسلمانانو اکثریت د مدینې د تاجدار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په اُسوۂ حَسَنه باندې د عمل کولو په ځای د آغیارو په رواجونو او فیشن باندې د قربانیدو په وجه ذلیلہ او خوار دي۔

کون ې تَارِکِ آئینِ رسولِ مُختار مصلحت، وقت کی ې کس کے عمل کا معیار
کس کی آنکھوں میں سمایا ې شعارِ آغیار هوگئی کس کی نگہ طرزِ سلف سے بیزار

قلب میں سوز نہیں، رُوح میں احساس نہیں
کچھ بھی پیغامِ محمد کا تمہیں پاس نہیں

چا دي پريښودي سُنونه د رسولِ مُختار
مصلحت چا دي جوړ کړې د عمل معيار
چا دي په سترگو قبول کړې شعارِ آغيار
خوک شو د خپلو اسلافوله اندازه بيزار
نه زړه کښ درد او نه په رُوح کښ لرئ احساس

نه لرئ زړه کښ د پيغامِ مُحَمَّد احساس

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

تُؤْبُوا اِلٰی اللہ! اَسْتَغْفِرُ اللہ

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

فرمانِ مُصطفیٰ ﷺ: د قیامت په ورځ به په خلقو کښن ما ته ډیر نږدې هغه وي چا چه په دُنیا کښن په ما باندې زیات درود پاک لوستي وي. (ترمذی)

دا څنگه عشق او څنگه محبت دې؟

خوږو خوږو اسلامي وروڼو! څوک چه د خپل مور و پلار سره محبت کوي نو هغه هغوئي نه خفه کوي، څوک چه د خپل اولاد سره محبت لري هغه د هغوئي نه نه خفه کېږي، هيڅ څوک هم خپل دوست خفه ليدل نه غواړي ځکه چه څوک د چا سره محبت لري هغه نه خفه کوي خو افسوس! د نن صبا اکثر مسلمانان د عشق رسول دعوه لري خو کارونه ئې د خوږ نبي ﷺ د خوشحالولو والا نه وي، واورئ! واورئ! د مدينې تاجدار ﷺ فرمائي: ”جَعَلْتُ قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ يَعْنِي زَمًا د سترگو يخ والې نمونځ دې“ (الْمُعْجَمُ الْكَبِيرُ لِلطَّبْرَانِي ج ٢٠ ص ٤٢٠ حديث ١٠١٢) هغه څنگه عاشق دې چه د نمانځه نه ډډه کوي او په قصداً نمانځه قضا کولو د خوږ مصطفى ﷺ زړه مبارک ته د تکليف ورکولو باعث جوړېږي. دا څنگه محبت او عشق دې چه د دواړو جهانو سردار ﷺ خو د د رَمَضَانُ الْمُبَارَك د روژو تاکيد فرمائي خو ځان په عاشقان رسول کښن شميرلو والا د دې حکم نه مخ اړوي او د خوږ مصطفى ﷺ د ناراضه کولو سبب د جوړېږي. حُضُورِ انور ﷺ د تراويح د نمانځه تاکيد کړې دې خو ناراسته او غافله اُمْتيان ئې پريږدي، که کوي ئې نو هم رسمي طور ئې يو څو ورځې اوکړي او بيا ئې پريږدي او دا

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چاہے پہ ما یو خُل درود شریف اولوستو اللہ عَزَّوَجَلَّ بہ پہ ہغہ لس رحمتونہ نازل فرمائی۔ (مُسلِم)

گنہری چہ بس د ٲول رَمَضان تراویح ادا شوہی۔ خوہرِ مصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خو فرمائی چہ ”بریت بنہ وارہ کرئی او گِیرو تہ معافی ورکرئی (یعنی پریردی) او د یہودیانو پہ شان شکلونہ مہ جوہروی۔“ (شرح معانی الآثار للطحاوی ج ۴ ص ۲۸ دار لکتاب العلمیۃ بیروت) خو د عشقِ رسول دعوہ لرونکی مگر فیشن خوبونکی د مَدَنی سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د دُبنمانو پہ شان مخونہ جوہروی، آیا عِشق رسول دہی تہ وائی؟

سرکار کا عشق بھی کیا داڑھی مٹاتا ہے؟

کیوں عشق کا چہرے سے اظہار نہیں ہوتا!

د سرکار عاشقِ ہُم، آیا گِیرہ خروہی

دا بنہ ئی د عِشق، پہ مخ ولہی نہ ہنکارہری

فکرِ مدینہ اوکرئی^۱ [یعنی سوچ اوکرئی] دا خنکہ عِشق او خنکہ

مَحَبَّت دہی؟ چہ د خوہرِ محبوب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د دُبنمانو پہ شان شکل

و صورت جوہرولو او فیشن کولو کنب د فخر محسوس کرہی شی!

وَضَع مِیْنِ تَمْ هُوَ نَصَارٰی تَو تَمَدُنْ مِیْنِ هُنُوْد

یہ مسلمان ہیں جنہیں دیکھ کے شرما ئیں یہود

شکل کنب تاسو نصاریٰ ئی نو پہ رواج کنب ہنود

دا مسلمان دہی پہ لیدو ئی ن شرمیرہی یہود

^۱ د دعوتِ اسلامی پہ مَدَنی ماحول کنب د خپلو اعمالو محاسبہی تہ ”فکرِ مدینہ“ وائی۔

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کوم کس چہ پہ ما درودِ پاک لوستل ھیر کرل ھغہ د جَنَّت لارہ ھیرہ کرہ. (طَبَوَانِ)

خوبو خوبو اسلامي ورونرو! زمونږه احسان مند او کريم و مهربانه آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خو به مونږه هميشه يادولو، بلکه دُنیا ته ئې چہ څنگه تشريف راوړو او سَجده ئې اوکړه نو هغه وخت ئې په شونډو دا دُعا جاري وه رَبِّ هَبْ لِيْ اُمَّتِيْ يعنې اے زما ربه! زما اُمّت ما ته هَبه کړې. (فَتَاوٰی وَضُوِيَّه ج. ۳۰، ص ۷۱۷)

پهله سجدے په روزاړل سے درود

يادگاري اُمّت په لاکھوں سلام

(حدائقِ بخشش شريف)

په اوله سجدہ ئې د اَزَلہ دُرود

د اُمّت په يادولو ئې ډير ډير سلام

تر قيامته به ”اُمّتي اُمّتي“ فرماي

په مدارجُ الثُّبُوَة کښ دي: چہ حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په قبر مبارک کښ ځملولې شو نو حضرت سَيِّدُنَا قُتْم رَحِمَہُ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ هغه کس وو څوک چہ د ټولو په آخره کښ د قبر شريف نه راختلې وو چنانچہ د هغوئي بيان دې چہ هُم زه هغه آخري کس يم چا چہ د حُضُورِ انور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم مخ مُبارک په قبر مُتَوَر کښ ليدلې وو، ما اوليدلو چہ سُلطانِ مدينه صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم په قبرِ انور کښ خپلو شونډو مبارکو ته حَرکت ورکولو (يعنې شونډې مُبارکې ئې خوزولې) ما خپل غوږ د الله عَزَّوَجَلَّ د خوږ حبيب صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ځلې مُبارکې ته نزدې

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د چا په خوا کښې چه زما ذکر اوشو او هغه په ما درود پاک او نه لوستو تحقیق هغه بد بخته شو. (ابنِ سنی)

کړو، ما واوریدل چه هغوئِي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمائیل: ”رَبِّ اُمَّتِي اُمَّتِي“ (یعني پروردگار! زما اُمَّت زما اُمَّت) (مَدَارِجُ النَّبُوَّةِ ج ۲ ص ۴۲) او په کَنْزُ الْعَمَال جلد ۷ صفحه ۱۷۸ کښې دي: فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم دي: چه کله زه وفات شم نو په خپل قبر کښې به هميشه وایم: ”يَا رَبِّ اُمَّتِي اُمَّتِي“ (یعني پروردگار! زما اُمَّت زما اُمَّت). تر دې چه دویم صُور اُپوکلي شي.)

کَنْزُ الْعَمَال، اَعْلٰی حضرت رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ د خپل ايمان د حفاظت د پاره په بارگاه رسالت کښې داسې خيرات غواړي:—

جنهیں مَرَقَد میں تا حشر اُمّتی کہہ کر پکارو گے

ہمیں بھی یاد کر لو ان میں صدقہ اپنی رحمت کا

(حدائقِ بخشش شریف)

اُمّتي چه چا ته وائي به په قبر کښې تر حشره

مونږ هُم یاد کړئ په هغو کښې په خاطر د خپل رحمت

مُحَدَّثِ اعظم پاکستان حضرت عَلَّامه مولانا سردار احمد رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ

به فرمائیل چه حُضُورِ پاك صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم خو ټول عُمَر مونږ ته اُمّتي اُمّتي وئيلې دې او په قبر مبارك کښې هُم اُمّتي اُمّتي وائي او تر حشره به مويادوي تر دې چه د محشر په ورځ به هُم اُمّتي اُمّتي وائي. حق خو دا دې چه که صرف يو ځل ئې هُم اُمّتي وئيلې وې او مونږه ټول عُمَر هُم يَا نَبِي يَا نَبِي، يَا رَسُولَ اللّٰه، يَا حَبِيبَ اللّٰه وائيو بيا هُم د هغه يو ځله اُمّتي وئيلو حق نه شوا دا کولې.

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چہ پہ ما باندې لس ځلہ سحر او لس ځلہ مانہام دُرود پاک اولوستل د قیامت پہ ورځ به هغه ته زما شفاعت نصیب کیږي. (مَجْمَعُ الزَّوَالِدِ)

جن کے لب پر رہا "اُمّتی اُمّتی" یاد اُن کی نہ بھول اے نیازتجی کبھی
وہ کہیں اُمّتی تُو بھی کہہ یا نبی! میں ہوں حاضر تیری چاکری کے لیے
پہ ژبہ دہغه به وو هر وخت اُمّتی اُمّتی
کله هُم مه هیروه هغه اے نیازی
هغه وائی اُمّتی، ته هُم وایه یا نبی
زه یمه حاضر ستا غلامی لره

د قیامت په ورځ د اُمّت د فکر انداز

د حضرت ابن عباس رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا نه روایت دې چه، حضور شاه
خیر الانام صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمائی: د قیامت په ورځ به تمام انبیاء
کرام (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام) د سرو زرو په منبرونو تشریف فرما وي، زما
منبر به تش [يعني خالي] وي ځکه چه زه به د خپل رب په حضور
کښن خاموشه ولاړ یم چه چرې داسې اونشي چه الله ما ته جنت
ته د داخلیدو حکم او فرمائي او زما اُمّت زما نه پس پریشانه
گرځي. الله تَعَالٰی به فرمائي: اے محبوبه! ستا د اُمّت په باره کښن به
هُم هغه فیصله کووم څه چه ته غواړي. زه به عرض کووم: اَللّٰهُمَّ
عَجِّلْ حِسَابَهُمْ يعني اے الله د دوئي حساب زر واخله (ځکه چه زه
هغوئي ځان سره بوتلل غواړم) دا عرض به مسلسل کووم تر دې چه ما
ته به دوزخ ته تللو والا د خپلو اُمّتيانو فهرست را کړې شي (کوم چه
به جهنم ته داخل شوي وي زه به د هغوئي شفاعت او کړم او هغوئي به را

فرمانِ مُصطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ : د چا په خوا کښ چہ زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک او نه لوستو هغه جفا او کره. (عَبْدُ الرَّزَّاق)

اوباسم) دغسې به د عذابِ اِلہی د پاره زما په اُمّت کښ یو کس هم پاتې نه شي. (کنزُ الْعُمَال، ج ۷ ص ۱۴، رقم ۳۹۱۱۱ دار الکتب العلمیة بیروت)

الله! کیا جہنم اب بھی نہ سرد ہوگا
رورو کے مصطفیٰ نے دریا بہادیے ہیں
الله! جہنم بہ گئی اوس ہم نہ سر پری
دیری اوسنکی توئی کړي په ژړا دي مصطفیٰ

اے عاشقانِ رسول! د اُمّت د غمخوار آقا په قدمونو قربان شی او ژوند د هغوئ په غلامی کښ بلکه د هغوئ د غلامانو په غلامی او دعوتِ اسلامي او د دې په مدني قافلو کښ تیر کړئ او د مرگ نه پس د هغوئ د شفاعت حقدار شی او خپل مخ د قیامت په ورځ نبی رحمت، شفیع اُمّت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ ته د بنودلو قابل جوړ کړئ یعنی د یهود او نصاریٰ په شان شکل او صورت جوړول پریردئ، یو موتې ګیره پریردئ، د انگریزي وینستو په ځای زلفې پریردئ او د سرتور سر ګرځیدو په ځای شنه شنه عمامه په سر کوی. بس خپل ظاهر او باطن په مدني رنگ کښ رنگ کړئ.

ډر تها که عصیاں کہ سزا اب ہوگی یا روزِ جزا
دی اُن کی رحمت نے صدایہ بھی نہیں وہ بھی نہیں
پریدم چہ د گناہ سزا بہ دلته وي کہ په ورځ د جزا
اووئیل د هغوئ رحمت نہ دلته او نہ هلته

فَرَمَانِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ : د چا په خوا کښې چه زما ذکر اوشو او هغه په ما دُرود پاک او نه لوستو هغه په خلقو کښې ډیر زیات سُوم دې. (اَلتَّوَّغِیْبُ وَالنَّهْیْبُ)

اَعْلٰی حضرت اِمَام اَہْلِ سُنَّت، مُجَدِّدِ دین و مِلَّت مولانا شاه اِمَام
اَحْمَد رضا خان رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ زمونږه د پوهه کولو د پاره فرمائي:

جو نہ بھولاہم غریبوں کو رضا
یاد اُس کی اپنی عادت کیجئے
چا چه ہیر نہ کړلو مونږه خواران اے رضا
د هغوئي یادول خپل عادت جوړ کړئ

کاش چه! مونږه پاخه عاشقانِ رسول جوړ شو

کاش چه! د حضرت سَيِّدُنَا صَدِّيقِ اکبر د قدمونو د خاورو په خاطر
مونږه هم رښتيني او پاخه عاشقانِ رسول جوړ شو. کاش چه! زمونږه
ناسته ولاړه، گرځيدل، خوراک خښاک، وينې اوسيدل او اوده کيدل
ژوند او مرگ د خوږ خوږ مَدَنِي آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ الْوَسَلَّمَ د سُنَّتو مطابق شي.
کاش!

فَنَا اِذَا تُو هُو جَاؤں مِیں تیری ذاتِ عالی مِیں
جو مجھ کو دیکھ لے اُس کو ترا ویدار هوجائے
چه شم فنا ستا په سُنَّتو زما گرانه آقا
چه مې خوگ گوري، ته ورباد شي مهربانه آقا

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! په خپل زړه کښې د عَشَقِ حَقِيقِي شمع
روښانه کړئ، اِنْ شَاءَ اللہ تعالی چه ظاهر او باطن به مو روښانه شي او
په دُنیا او آخِرَت کښې به مو کامیابي نصیب شي.

فَرَمَانِ مُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خوک چه په ما د جُمعی په ورځ درود شریف لولي زه به د قیامت په ورځ د هغه شفاعت کووم. (کنزُ الغتال)

نوار جهاں میں کبھی ہو نہیں سکتی وہ قوم
عشق ہو جس کا جُور فقر ہو جس کا عیور
هغه قوم په دُنیا کښ نه خوارېږي
چه نران وي او کوي فخر په عُربت

د صِدِّیقِ حَضْرَاتو په غټه گوته کښ نښه!

د حضرت سَيِّدنا صِدِّیق اکبر رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ اولاد ته ”صِدِّیق“ وائی، د هغوئي د نښې په غټه گوته کښ نن هُم د مار د چيچلو نښه ښکاریدې شي خو که ښکاره نه شي نو د کوم يو صِدِّیقِ صَاحِب په صِدِّیقِيَّت باندې بدگمانی کول جائز نه دي ځکه چه په هر يو کښ دا نښه واضحه نه وي. سږ مدینه عَفَى عَنْهُ يو صِدِّیقِ عالم صَاحِب ته ”د غټې گوټې د نښې“ ښکاره کولو درخواست اوکړو نو هغوئي اوفرمايل چه [هغه نښه] زما والد صَاحِب په مېرلو مېرلو راښکاره کړې وه خو اوس بيا پټه شوي ده. مُفَسِّرِ شَهِيرِ حَکِيمِ الْأُمّتِ حضرت مُفتي احمد يار خان رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْه په مِرَاةُ الْمَنَاجِيح جلد ۸ صفحه 359 کښ فرمائي: ”بعضي صالحين فرمائي چه کوم شيخ صِدِّيقيان يعني د (سَيِّدنا صِدِّیق اکبر رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ د شهزاده) حضرت مُحَمَّد بن ابوبکر رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ (چه هغه صحابي وو د هغوئي) د اولادې نه دي، هغوئي مار نه چيچي او که اوئي چيچي نو (زهر پرې) اثر نه کوي. دا د هغه لُعباب شريف [يعني لارې مبارکې] اثر دې (کوم چه سرکارِ مدینه صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ د

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چا چه په کتاب کښ په ما باندې درود پاک اولیکلو ترڅو پورې چه زما نوم په هغې کښ وي فرښتې به د هغه دپاره بخښنه غواړي. (طبراني)

حضرت سیدنا صدیق اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ په غټه گوته په غارِ ثور کښ د مار چیچلي ځای باندې لگولې وو) او د هغوئ د اولاد په ښپه ”تور چاپ“ وي تر دې که د مور و پلار دواړو طرفو نه شیخ صدیقی وي نو د دواړو ښپو په غټو گوټو به ئې ”تور چاپ“ وي. ما د ډیرو صدیقي حَضَرَاتو د ښپو په غټو گوټو کښ دا تور چاپ لیدلې دې. غرض دا چه دا عجیبه مُعْجَزَات دي“ (یعني صدیقان مار نه چیچي، که اوښ چیچي نو زهر پرې اثر نه کوي او تر اوسه پورې د ښپې په غټه گوته کښ تور چاپ کیدل، دا ټول د حُضُورِ اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د لُعَابِ مُبَارَك مُعْجَزَات دي)

ضعیفی میں یہ قوت ہے ضعیفوں کو قوی کر دیں
سہارا لیں ضعیف و اُفویا صدیق اکبر کا (ذوق نعت)
په ضعیفی کښ دا قوت چه ضعیفان ئې کړل قوي
واخلي اسره د هر قوي و ضُعفاء دابوبکر

صدیق اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ مدني آپريشن اوکړو

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! د الله و رَسُول صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم او د صحابۀ کرامو او د اهلِ بَيْتِ عِظَام عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان د اُلفت او محبّت حاصلولو د پاره د تبليغ قرآن و سُنّت د عالمگیر غیر سياسي تحریک دعوتِ اسلامي د خوشبوداره مدني ماحول سره هر وخت خپل تعلق مضبوط ساتی، اِنْ شَاءَ اللہُ تَعَالٰی د دې مدني ماحول په بَرَکت به په سُنّتو باندې د عمل کولو سعادت او د صدیق اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بَرَکتونه درنصیب

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: په ما باندې درود شریف لولی الله عَزَّوَجَلَّ به په تاسو رحمت را لیري. (ابن عدي)

شي، د سُنّتو د تربيّت د پاره د عاشقانِ رسول سره هره مياشت کم از کم د درې ورځو په مَدَني قافله کښ د سُنّتو نه د ډک سفر سعادت حاصلوي، د مَدَني مرکز عطا کړې د نیک جوړیدو د نُسَخې ”مَدَني انعامات“ مطابق د خپل ژوند شپې او ورځې تیروي او هره شپه کم از کم دولس مَنته د فکر مَدینه په ذریعه د مَدَني انعاماتو رساله ډکوي اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی په دواړو جهانو کښ به کامیاب اوسئ. دعوتِ اسلامي ته د صَدِيقِ اکبر رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ څومره بَرَکتونه حاصل دي د دې اندازه د دې مَدَني سپرلي نه اولگوي، چنانچه د یو عاشقِ رسول بیان په خپلو الفاظو کښ د وړاندې کولو کوشش کووم: زمونږه مَدَني قافله ”ناکه کهارې“ (بلوچستان، پاکستان) ته د سُنّتو د تربيّت د پاره حاضره شوي وه، د مَدَني قافلې د یو مسافر په سر کښ څلور ورې ورې غوتې شوي وې او د هغې په وجه به د هغه په نیم سر باندې سخت درد وو، چه کله به پرې درد راغې نو د درد طرف ته مخ به ئې تور شو او هغه به د تکلیف نه داسې ارغښتلو چه چا به ورته کتلې نه شو. یوه شپه هُم دغسې هغه د درد د لاسه ارغښتلو، مونږه گولۍ ورکړې، د هغې سره اُوده شو چه سحر راپاڅیدلو نو خوشحاله خوشحاله وو. هغه اووئیل چه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ په ما کرم اوشو، په خوب کښ راباندې سرادر د مدینې صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سره د څلورو وارو یارانو عَلَیْهِمُ الرِّضْوَانُ کرم اوفرمائلو.

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: پہ ما باندې د دُرود شریف کثرت کوئِ بیشکہ دا ستاسو د پاره پاکي ده. (اَبُو یَحٰی)۔

سر بایں انہیں رحمت کی ادا لائی ہے

حال بگڑا ہے تو بیمار کی بن آئی ہے

دِھغوئی رحمت چہ دکت سر تہ ئی تشریف راوړلو

قِسْمَت وېښ شوې د مریض د بیمارئ په وجه

خوږ مَدَنِي آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم زما طرف ته اشاره اوکړه او حضرت سَيِّدُنَا اَبُو بکر صِدِّیق رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ته ئې اوفرمائیل: ”د ده درد ختم کړه.“ په دې خبره یار غار و یار مزار سَيِّدُنَا صِدِّیق اکبر رَحْمَتِ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم زما داسې مَدَنِي آپریشن اوکړو چہ زما سر ئې اوسپړدلو او زما د دِماغو نه ئې خلور تورې دانې را او وېستلې او اوئې فرمائیل: ”بچیه اوس به تا ته هیڅ [تکلیف] نه کیږي“ د دې مَدَنِي سپرلي راوي وائی چہ واقعي هغه اسلامي ورور بالکل جوړ شوې وو. د سفر نه چہ بیرته راغې نو هغه دوباره ”مُعَانِئَه“ اوکړه، ډاکټر حیران شو او اوئې وئیل چہ: وروره عجیبه کمال دې، ستا د دِماغو خلور واړه دانې غائبې شوي دي، هغه ورته په ژړا ژړا د مَدَنِي قَافِلې د سفر د بَرَکت او د خوب تَذْکِرَه اوکړه. ډاکټر ډیر زیات مُتَاَثِرَه شو، د هغه اسپتال د ډاکټرانو سره هلته موجودو دولسو کسانو د دولسو ورځو په مَدَنِي قَافِلَه کښ د سفر نِیْتُونَه اولیکل او ځیني ډاکټرانو سمدستي د خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د مَحَبَّت نښه، گیره مبارکه د پرېښودلو نِیْتُونَه اوکړل.

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: چاہے پہ ما باندی بس خلعِ دُرود پاک اولوستل اللہ غَزَّوَجَلَّ بہ پہ ہر سہل رحمتونہ نازل کری۔ (کلبِ رانی)

یکے سنتیں قافلے میں چلو   لوٹے رَحمتیں قافلے میں چلو
ہے نبی کی نظر، قافلے والوں پر   آؤ سارے چلیں قافلے میں چلو

زدہ کپڑی بسکلی سنتونہ قافلو کبں لارِ شئی
اُوکتی دیر رحمتونہ قافلو کبں لارِ شئی
د نبی دے نظر، د قافلے پہ مسافر
حئی چہ بول سفر کوونہ قافلو کبں لارِ شئی

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!   صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَی مُحَمَّد

ہم کو بوبکر و عمر سے پیار ہے
اِنْ شَاءَ اللہ اپنا بیڑا پار ہے
مونہ کو د ابو بکر او عمر سرہ محبت
پیرئ بہ زمونہ اور سی د اللہ پہ رحمت

خوبرو خوبرو اسلامي ورونرو! د بیان پہ آخرہ کبں د سنتو فضیلت
او یو خو سنتونہ او آداب د بیانولو ثواب حاصلووم۔ تاجدارِ رسالت،
شَہَنشَاہِ بُبُوْت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمائی: ”چاہے زما د سنتو سرہ محبت
او کپرو ہر زما سرہ محبت او کپرو او چاہے زما سرہ محبت او کپرو ہر زما سرہ
پہ جنت کبں زما سرہ وی۔“ (مشکاۃ المصابیح ج ۱ ص ۵۵، حدیث ۱۷۵)

سینہ تیری سنت کا مدینہ بنے آقا

جنت میں پڑوسی مجھے تم اپنا بنانا

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د جمعې په شپه او د جمعې په ورځ په ما باندې د دُرود کثرت کوي،
څوک چه داسې کوي د قیامت په ورځ به زه د هغه شفاعت کوونکې او گواه جوړېږم. (شُعَبُ الْإِيمَان)

سینه مې د شي جوړه د سنو مدينه خوږه آقا
جنت کبس مې خپل جوړ کړه گاونډي خوږه آقا
صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د زلفو او د سر د وينستو وغيره ۲۲ مدني گلونه

﴿۱﴾ د نبي اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم مبارکې زلفې به کله د نصف (يعني د نیم) غوږ مبارک پورې او ﴿۲﴾ کله د غوږ مبارک د لو [يعني د نرمې حصې] پورې او ﴿۳﴾ ځيني وخت به دومره اوگدې شوې چه څوکي به ئې مبارکو اوگو ته لگيدې. (الشَّامِلُ الْمُحَمَّدِيَّةُ لِلتِّرْمِذِيِّ ص ۳۵، ۳۴، ۱۸) ﴿۴﴾
مونږ ته پکار دي چه موقع په موقع درې واړه سُنتونه ادا کړو، يعني کله د نیم غوږ پورې، کله د پوره غوږ پورې او کله د اوگو پورې زلفې پرېږدو ﴿۵﴾ د اوگو پورې د زلفو پرېښودلو سُنَّت ادا کول عام طور په نفس باندې گران پریوځي خو په ژوند کښ یو ځل هر یو ته دا سُنَّت ادا کول پکار دي، البته دا خیال ساتل ضروري دي چه وينسته د اوگو نه ښکته اوگده نه شي، په اوبو باندې د لمديدو نه پس په صحيح طريقه د زلفو اوگدوالي معلوميدې شي، لِهَذَا په کومو ورځو کښ چه غټ وينسته پرېږدئ نو په هغه ورځو کښ ئې د لامبلو نه پس گمنزوي او په غور سره ئې گوري چه وينسته چرې د اوگو نه ښکته خو نه ځي ﴿۶﴾ اعلیٰ حضرت رَحِمَهُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْهِ فرمائي: د ښځو په شان

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: د جمعې په شپه او د جمعې په ورځ په ما باندې د دُرود کثرت کوي،
خوک چه داسې کوي د قیامت په ورځ به زه د هغه شفاعت کوونکې او گواه جوړېږم. (شُعَبُ الْإِسْلَام)

د اوکو نه ښکته وینسته پریښودل د نارینه د پاره حرام دي. (تسهیلاً فتاویٰ
رَضَوِیَّه ج ۲۱ ص ۶۰۰) ﴿۷﴾ صدر الشریعه حضرت علامه مولانا مفتی محمد
امجد علی اعظمی رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ فرمائي: د نارینه د پاره دا جائز نه دي چه د
ښځو په شان وینسته اوگده کړي، ځيني خلق چه ځان ته صوفیان
هُم وائي اوگده اوگده وینسته پریږدي او د مار په شان ئې په سینه
باندې اوږي را اوږي، او ځيني چونډې پریږدي يا د ښځو په شان
وینسته راټول کړي او د خټ طرف ته ترې غوټه جوړه کړي دا ټول
ناجائز او د شرع خلاف کارونه دي. تَصَوُّف وینستو غټولو او
رنگارنگ جامو اغوستلو ته نه وائي بلکه د رسول اکرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم
پوره اِتِّبَاع [يعني تابعدارئ] کولو او د نفس د خواهشاتو ختمولو ته ئې
وائي. (بهار شریعت حصه ۱۶، ص ۲۳۰) ﴿۸﴾ د ښځو د پاره سر خړول حرام دي.
(خلاصه از فتاویٰ رَضَوِیَّه ج ۲۲ ص ۶۶۴) ﴿۹﴾ د ښځو د پاره د سر وینسته کټ کول
څنګه چه په دې زمانه کښ نصراني [يعني عيسايينرو] ښځو کټ کول
شروع کړي دي ناجائزه او گناه ده او په دې لعنت راغلې دې، که
خاوند ورته د داسې کولو د پاره وئيلي وي بيا هم دا حکم دې چه
ښځه به په داسې کولو گنهګاره وي ولې چه د شریعت په نافرمانئ
کولو کښ به د هیش چا (يعني د مور، پلار يا د خاوند) خبره نه منلې
کيږي. (بهار شریعت حصه ۱۶، ص ۲۳۱) ﴿۱۰﴾ ځيني خلق (په وینستو کښ) ښي
يا گڼګ طرف ته لار اوباسي دا د سُنَّت خلاف دي. ﴿۱۱﴾ سُنَّت دا دي

فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کله چه تاسو په رسولانو دُرُود لولئ نو په ما باندې ئې هم لولئ، بیشکه زه د ټولو جهانونو د رب رسول یم. (جَمْعُ الْجَوَامِع)

چه که په سر باندې وینسته وي نو د سر په مینځ کښ لار وِستل پکار دي. (ایضاً) ﴿۱۲﴾ (د حُضُورِ اقدس صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم نه) د حج نه بغیر کله هُم سر خړیل ثابت نه دي (فَتَاوِی رَضَوِیَّہ ج ۲۲، ص ۶۹۰) ﴿۱۳﴾ نن صبا د قینچې یا د مشین په ذریعه وینسته په مخصوصه طریقه باندې د څه ځای نه غټ او د څه ځای نه واړه کټ کولې کیږي، داسې وینسته پرېښودل سُنَّت نه دي. ﴿۱۴﴾ فرمانِ مُصطَفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: ”چه د چا وینسته وي هغه د هغې اِکرام کوي.“ (سُنَنِ ابوداؤد ج ۴، ص ۱۰۳ حدیث ۴۱۶۳) یعني هغه د وینځي، تیل د پرې لگوي او کمز کوي د ئې ﴿۱۵﴾ حضرت سیدنا ابراهیم خلیل اللہ عَلَیْہِ السَّلَام د ټولو نه مخکښ د میلنو میلستیا اوکړه او د ټولو نه مخکښ ئې ختنه اوکړه او د ټولو نه مخکښ ئې بریت اوتراشل او د ټولو نه مخکښ ئې سپین وینسته اولیدو. عرض ئې اوکړو: یا رب! دا څه دي؟ الله تَعَالٰی او فرمائیل: اے ابراهیم! دا وقار (یعني عزت) دې. عرض ئې اوکړو: اے زما ربه! زما وقار زیات کړې. (موطأ ج ۲، ص ۱۵۰ حدیث ۱۷۵۶) ﴿۱۶﴾ د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْهَدْيَيْنَةِ چاپ شوي د ۳۱۲ صفحو کتاب ”بهارِ شریعت“ حصه ۱۶ صفحه ۲۲۴ کښ دي چه: د خوږ نبي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم د عبرت نه ډک فرمان دې: څوک چه قصداً (یعني ارادتا) سپین وینسته اوباسي د قیامت په ورځ به هغه نیزه شي او په هغې به هغه وهلې کیږي (کنزُ الْعَمَال ج ۶، ص ۲۸۱ رقم ۱۷۲۷۶) ﴿۱۷﴾ د لاندیني شونډي او د زني په مینځ کښ چه کوم

فرمانِ مُصطَفی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: کله چه تاسو په رسولانو دُرود لولئ نو په ما باندې ئې هم لولئ، بيشکه زه د ټولو جهانونو د رب رسول یم. (جَمْعُ الْجَوَامِع)

وينسته وي د هغې خوا و شا وينسته خړيل يا ويستل بدعت دې. (عالمگيرى ج ۵ ص ۳۵۸) ﴿۱۸﴾ د خټ وينسته خړول مکروه دي. (ايضاً ص ۳۵۷) يعني چه سر نه خروي او صرف د خټ وينسته خروي [نوبيا مکروه دي] لکه ډير خلق چه کله وينسته جوړوي نو د خټ وينسته ورسره اوخروي. او که څوک پوره سر خروي نو بيا د ورسره د خټ وينسته هم اوخروي. (بهار شريعت حصه ۱۶، ص ۲۳۰) ﴿۱۹﴾ د څلور قسمه څيزونو متعلق دا حکم دې چه دفن [يعني خخ] د کړې شي، وينسته، نوکان، وينه او د حيض خته (يعني هغه کپړه په کومه چه زنانه د حيض وينه پاکوي). (ايضاً ص ۲۳۱، عالمگيرى ج ۵ ص ۳۵۸) ﴿۲۰﴾ د نارينه د پاره د گيرې يا د سر سپينو وينستوله سور يا زير رنگ ورکول مُستحب دي، د دې د پاره نکريزي لگولې شي. ﴿۲۱﴾ په گيره يا سر کښن چه څوک نکريزي اولگوي نو [د لمدو نکريزو سره] اوده کيدل نه دي پکار. د يو حکيم قول دې چه دغسي د نکريزو لگولو سره اوده کيدو کښن د سر وغيره گرمي سترگو ته راکوزيږي او دا د بينائې د پاره مُضر يعني نقصاني دي. د حکيم د خبرې تصديق داسې اوشو چه يو ځل سږ مدينه^۱ غځي^۱ لره يو نابينا [يعني روند] کس راغلو او هغه اووئيل چه: زه پيدائشي روند نه یم، افسوس ما په سر باندې توره نکريزه اولگوله او اوده شوم، چه

^۱ [امير اهلسنت د عاجزئ په طور ځان ته سږ مدينه وائي].

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ اٰلِہٖ وَسَلَّم: دُجعی پہ شپہ او دُجعی پہ ورخُ پہ ما باندی پہ کثرت سرہ درود لولی خکہ چہ ستاسو دُرود ما تہ وړاندې کولې کبړي. (طبرانی)

راوینن شوم نو زما د سترگو نور تلې وو. ﴿۲۲﴾ د نکریزو لگولو والا کس د بریتو، د لاندینی شونډې او د گیرې د خط د غاړې د وینستو سپین والې په یو خو ورخو کنب رانکاره کیدل شروع شي او هغه ښه نه ښکاري لهدا! که زر زر ټولې گیرې له رنگ نه شی ورکولې نو په کوشش سره خلور ورخې پس کم از کم هغه ځانیونو باندې په کوم کوم ځای کنب چہ سپین والې ښکاري، لږه لږه نکریزه لگول پکار دي.

په زرگاؤ ستونه زده کولو د پاره د مکتبۃ المدینہ دوه کتابونه (۱) د ۳۱۲ صفحو کتاب ”بهارِ شریعت“ حصہ ۱۶ او (۲) د ۱۲۰ صفحو کتاب ”سنتیں اور آداب“ هدیه کړئ او اولولئ. د سنتو د تربیت یوه غوره ذریعہ د دعوتِ اسلامي په مدني قافلو کنب د عاشقانِ رسول سره د سنتونه ډک سفر هم دي.

لوئے رحمتیں قافلے میں چلو   یکے سنتیں قافلے میں چلو
ہوں گی حل مشکلیں قافلے میں چلو   ختم ہوں شامیں قافلے میں چلو

زده کړئ ښکلي سنتونه قافلو کنب لاړ شی
اوگتئ ډیر رحمتونه قافلو کنب لاړ شی
حل به موشي مشکلو نه قافلو کنب لاړ شی
شي به ختم مصیبتونه قافلو کنب لاړ شی

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب!   صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

فرمانِ مُصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : دھغہ کس پوزہ دے خاورو خرہ شي چه د چاہہ مخکنس زما
ذکر اوشی او ہغہ پہ ما درود پاک او نہ لولي. (ترومیزی)

مَنْقَبَتِ سَيِّدِنَا صَدِّيقِ اکبر رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ

یقیناً سب خوفِ خدا صَدِّیقِ اکبر ہیں
بلاتک پیکرِ صبر و رضا صَدِّیقِ اکبر ہیں
نہایت متقی و پارسا صَدِّیقِ اکبر ہیں
جو یارِ غارِ محبوبِ خدا صَدِّیقِ اکبر ہیں
طیب ہر مریضِ لادوا صَدِّیقِ اکبر ہیں
امیرِ المؤمنین ہیں آپ امامِ المسلمین ہیں آپ
سبھی اصحاب سے بڑھ کر مقربِ ذات ہے اکی
عمر سے بھی وہ افضل ہیں وہ عثمان سے بھی اعلیٰ ہیں
امام احمد و مالک، امام ابو حنیفہ اور
تمام اولیاء اللہ کے سردار ہیں جو اُس
سبھی علمائے امت کے، امام و پیشوا ہیں آپ
خدائے پاک کی رحمت سے انسانوں میں ہر اک سے
ہلاکت خیز طغیانی ہویا ہوں موجیں طوفانی بھٹک سکتے
نہیں ہم اپنی منزل ٹھوکروں میں ہے
گناہوں کے مرض نے نیم جاں ہے کر دیا مجھ کو
نہ گہراؤ گنہگارو تمہارے حشر میں حای

حقیقی عاشقِ خیرُ الوریٰ صَدِّیقِ اکبر ہیں
یقیناً مخزنِ صدق و وفا صَدِّیقِ اکبر ہیں
تقی ہیں بلکہ شاہِ اتقیا صَدِّیقِ اکبر ہیں
وہی یارِ مزارِ مصطفیٰ صَدِّیقِ اکبر ہیں
غریبوں بے کسوں کا آسرا صَدِّیقِ اکبر ہیں
نبی نے جتنی جن کو کہا صَدِّیقِ اکبر ہیں
رفیقِ سرورِ اَرْض و سما صَدِّیقِ اکبر ہیں
یقیناً پیشوائے مرقیٰ صَدِّیقِ اکبر ہیں
امام شافعی کے پیشوا صَدِّیقِ اکبر ہیں
ہمارے غوث کے بھی پیشوا صَدِّیقِ اکبر ہیں
بلا تک پیشوائے آصفیا صَدِّیقِ اکبر ہیں
فُزوں تر بعد از کُلِ انبیا صَدِّیقِ اکبر ہیں
کیوں ڈوبے اپنا بیڑا ناخدا صَدِّیقِ اکبر ہیں
نبی کا ہے کرم اور رہنما صَدِّیقِ اکبر ہیں
طیب اب بس مرے تو آپ یا صَدِّیقِ اکبر ہیں
محبتِ شافعِ روزِ جزا صَدِّیقِ اکبر ہیں

نہ ڈر عطار آفت سے خدا کی خاص رحمت سے

نبی والی ترے، مشکِ کشتا صَدِّیقِ اکبر ہیں

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اِنَّا بَعْدُ قَاعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

نيڪ او مونڱ گزاره جوڀڙو ڊ په

هر زيارت د ماڻهام د مانڱه نه پس ستاسو په ځائ کښ کيدونكي د دعوت اسلامي د سُنّتو نه ډكه هفته واره اجتماع کښ د رضائے الهي د پاره د بنو بنو نيټونو سره ټوله شپه تيروي ۞ د سُنّتو د تربيت د پاره په مَدَنِي قافلو کښ د عاشقان رسول سره هره مياشت د دري ورځو سفر او ۞ هره ورځ د ”فکرِ مَدِينه“ په ذريعه د مَدَنِي انعاماتو رساله ډکوي او د هرې مَدَنِي مياشتې په ورومې تاريخ ټي د خپل ځائ [د دعوت اسلامي] ذمه دار ته د جمع کولو معمول جوړ کړي.

زما مَدَنِي مقصد: ”ما ته د خپل ځان او د ټولې دُنيا د خلقو د اصلاح کوشش کول دي.“ **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** د خپل ځان د اصلاح د پاره په ”مَدَنِي انعاماتو“ عمل او د ټولې دُنيا د خلقو د اصلاح د کوشش کولو د پاره په ”مَدَنِي قافلو“ کښ سفر کول دي. **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ**

www.dawateislami.net

فيضانِ مدينه محله سوداگران زړه سبزي منډۍ، بابُ المدينه (کراچۍ)

UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 1262

Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net